

DALŠÍ SÍDLIŠTĚ RANÉHO A STARÉHO ENEOLITU V PRAZE-ĎÁBLICÍCH

Miroslav Dobeš – Michal Kostka

ÚVOD – LOKALIZACE A SOUVISLOSTI

Následující text obsahuje zpracování dvou menších archeologických výzkumů Muzea hlavního města Prahy (dále jen MMP) v Praze 8-Ďáblicích, avizovaných nepřímo v článku Sídliště kultur jordanovské a nálevkovitých pohárů v Praze-Ďáblicích na stránkách předchozího čísla *Archeologie ve středních Čechách* (Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 79–124). Doplnuje tak zmíněný článek o v podstatě všechny v současné době dostupné informace o osídlení dnešního intravilánu starých Ďáblic v časném a starém eneolitu.

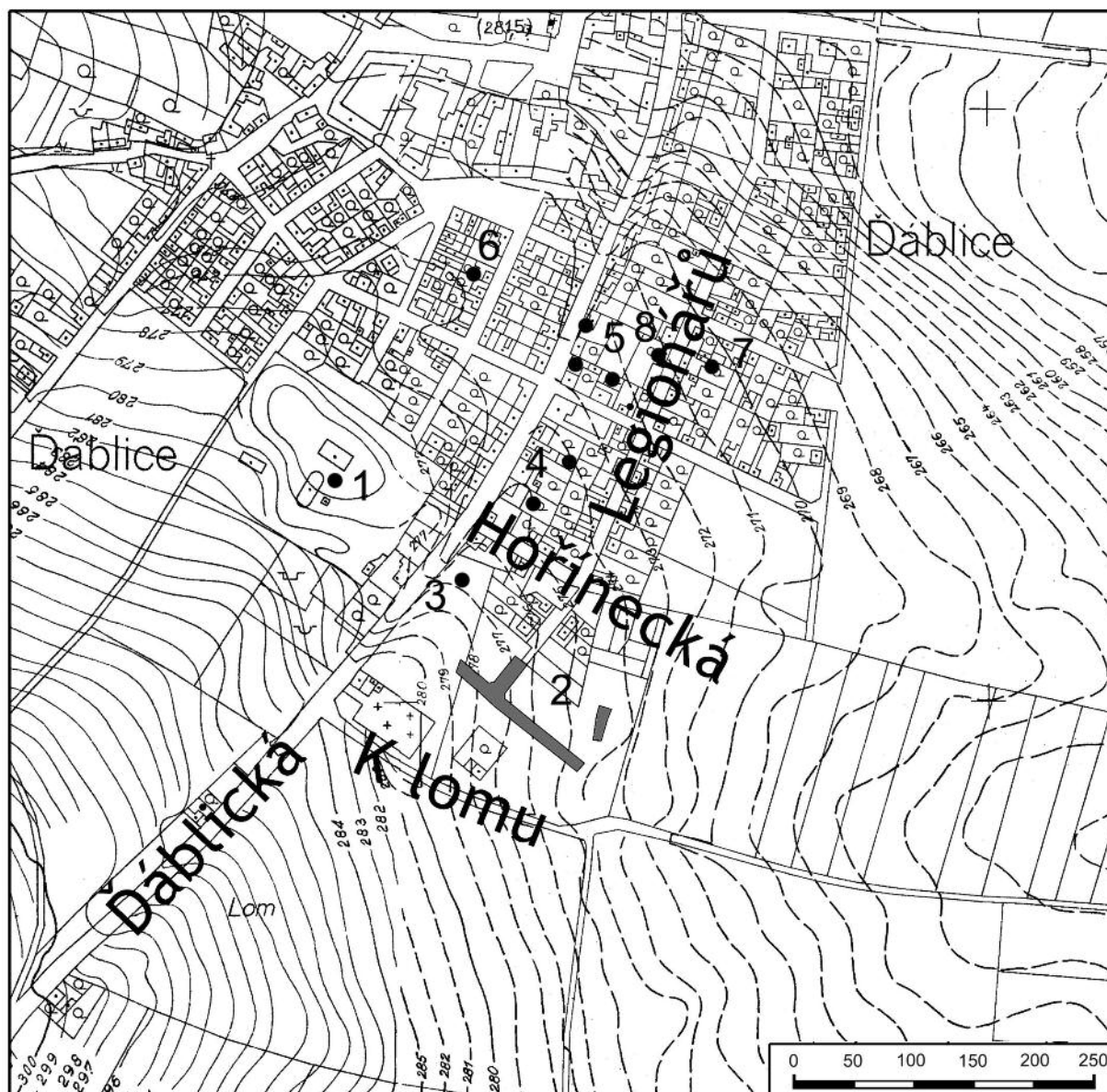
První evidovaná lokalita se nacházela u domu čp. 193/4, tedy s největší pravděpodobností přímo v ulici před domem, v západní části dnešní Mšenské ulice – pozemku ppč. 458 katastrálního území Ďáblice (obr. 1:7).

Druhá zde popsaná lokalita se rozkládala na pozemcích ppč. 203/3, 204/1 a 204/2 katastrálního území Ďáblice, zhruba uprostřed ulice Legionářů, při její západní straně (obr. 1:8). Místa jsou od sebe vzdálena přímou čarou maximálně 80 metrů. Vzdálenost obou lokalit od eneolitického sídliště na jižním konci ulice Legionářů (obr. 1:2), zpracovaného v předchozím příspěvku (Dobeš – Kostka – Stolz 2007a) je 300 až 350 metrů. Ostatní raně eneolitické nálezy z ěáblického katastru jsou přehledně zobrazeny na obr. 1 a popsány v citovaném článku (o. c., 80, 118–120).

Dvě nově podchycená sídliště ležela na mírném svahu ěáblického návrší skloněném k severovýchodu, v nadmořské výšce 269,5 až 271 m n. m. Podloží zde tvoří pleistocénní eolické a deluvioeolické sedimenty – spraše a sprašové hlíny (Kovanda a spol. 2001, příl. 1), které byly původně překryty kvalitní úrodnou černozemí, jejíž mocnost v místě sídlišť již dnes není určitelná. Nejbližším vodním tokem je malá vodoteč, napájějící Mratínský (nebo též Červenomlýnský) potok od jihu, jejíž pramenný zdroj leží asi 350 metrů daleko po vrstevnici, severozápadně od sídlišť. Tato vodoteč je v podstatě součástí rozsáhlé pramenné pánve Mratínského potoka, který sám pramení ve vzdálenosti kolem 700 metrů severně od lokality.

VÝZKUM V MŠENSKÉ ULICI

První drobný výzkum provedl v roce 1967 Norbert Mašek ve Mšenské (dříve Škroupově) ulici u domu čp. 193/4 (obr. 1:7). Zkoumány byly dva zahluobené objekty ve výkopu pro kanalizaci, označené jako jáma 1 a 2 (Lüning 1976, 177; Turek 2005, 299; Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 120). Bližší nálezové okolnosti již dnes nejsou zjištělné, dokumentace výzkumu neexistuje, N. Mašek pouze zanesl získané nálezy do přírůstkové knihy s tímto stručným údajem a kulturním určením eneolit – schussenried. Nyní jsou v MMP uloženy pod přírůstkovým číslem A 12/67-1 a 2, s inventárními čísly 86235 až 86287. Jiné nálezy z těchto míst, s označením jáma 3, pocházejí přímo ze dvorku domu čp. 193/4. Byly převzaty z výzkumu dr. Vaňka a přisouzeny N. Maškem kultuře věteřovské (inv. č. 86288 až 86308), přičemž dle nevýrazného charakteru materiálu lze spíše obecněji hovořit o starší až střední době bronzové. Jeden zlomek keramiky z tohoto souboru náleží době římské. Další nálezy z Mšenské (Škroupovy) ulice, převzaté rovněž od dr. Vaňka, jsou pak v rámci ěáblic lokalizovány pouze na „pozemek pana Vrabce“ a N. Maškem byly zařazeny do eneolitu (inv. č. 86309 až 86316). Kulturně spolehlivě určitelné zlomky keramiky však soubor ve skutečnosti neobsahuje, převažují v něm především zvířecí kosti, a proto je dle našeho názoru vhodnější jen obecné datování do pravěku. Oba posledně zmíněné soubory tedy nejsou do nynějšího zpracování eneolitické lokality zahrnuty.

Obr. 1. Praha-Ďáblice. Celkový plán s polohou časně eneolitických objektů a nálezů: 1 – bývalá Battistova cihelna, ppč. 608; 2 – křižovatka ulic K Letňanům a Legionářů, ppč. 1729/54, 119, 120 (výzkum MMP 2004); 3 – Ďáblická ulice „naproti cihelně“; 4 – blok domů mezi ulicemi Hoříneckou, Ďáblickou, Kokořínskou a Legionářů, ppč. 544 až 551; 5 – roh ulic Ďáblické a Kokořínské, ppč. 195 až 198; 6 – severní část ulice U Prefy, ppč. 150 až 156; 7 – za čp. 156 a Mšenská ulice čp. 193/4, ppč. 500 až 504 (výzkum MMP 1967); 8 – ulice Legionářů, ppč. 203/3 a 204/1,2 (výzkum MMP 1999)

Popis nálezů¹

Jáma 1

(inv. č. 86235–86282)

Džbány: 1 zl. PS s kořenem válečkovitého ucha, 21, orn.: vícenásobné ryté žebříčky s příčkami provedenými šikmými vpichy, se zbytky inkrustace, inv. č. 86255, *obr. 16:11*. – 1 zl. H s kořenem ucha, 1.

Poháry: 1 zl. OH, 1, O1, Ø60, inv. č. 86241, *obr. 16:1*.

Poháry/zásobní hrnce: 1 zl. OH, 21, O10 nevýrazný. – 1 zl. OH, 21, O10. – 1 zl. OH, 25, O10.

Amfora s (původně osmi?) pupkovitými uchy: část PS se dvěma uchy (2 PS, 2 T), 2, inv. č. 86256, *obr. 16:12*. – 1 zl. T, 2, asi z amfory *obr. 16:12*, inv. č. 86267. – 1 zl. TD, 2, D1, asi z amfory *obr. 16:12*, inv. č. 86260.

¹ Popis keramiky vychází z práce J. Kalfersta a M. Zápotockého (1991, poznámka 1 na str. 379 a obr. 17).

Amfora?: 1 zl. P, 21, orn.: hluboké kanelury přecházející v rytí, se zbytky inkrustace, inv. č. 86254, *obr. 16:4*.
 Mísy: část OS s pupkovitým uchem pod okrajem (2 OS, 1T), 21, O10, Ø220, inv. č. 86235–6, 86263, *obr. 16:7*. – 1 zl. OS, 21, O10, Ø 220, z mísy *obr. 16:7*, přímo nenavazuje, inv. č. 86239, *obr. 16:10*. – 1 zl. OS, 21, O10, 220, z mísy *obr. 16:7*, přímo nenavazuje, inv. č. 86250. – Část OS (2 OH), 2, O10 ledabyle prstovaný, Ø±120, inv. č. 86240 a 86248, *obr. 16:6*. – 1 zl. OS, 21, O1, inv. č. 86242, *obr. 16:5*.
 Mísa?: 1 zl. OS, 21, O10 s vpichy, inv. č. 86253, *obr. 16:9*.
 Zásobní hrnce: 1 zl. OH, 4, O10 prstovaný, Ø240, inv. č. 86237, *obr. 16:2*. – Část OH (2 OH), 4, O2, inv. č. 86244 a 86246, *obr. 16:8*. – Část OS (2 OH, 2 T), 25, O10 nehtovaný, Ø100, inv. č. 86238, 86243 a 86249, *obr. 16:3*.
 Okraje: 1 zl. OH, 2, O2. – 1 zl. OH, 21, O1.
 Dna: část TD (2 TD, 3 T), 2, D2, Ø110. – 1 zl. D, 20, D0. – 1 zl. TD, 2, D1, Ø100. – 1 zl. TD, 2, D1, Ø45. – 1 zl. TD, 21, D1. – 1 zl. TD, 21, D1, Ø50. – 1 zl. TD, 25, D2, Ø120.
 Profil.: část HS (2 HS), 25, 2. – 1 zl. HS, 4.
 Atyp.: 1 zl. H, 1. – 7 zl. T, 1. – 15 zl. T, 20. – 17 zl. T, 21. – 2 zl. T, 25. – 8 zl. T, 4.
 Drtička/brousek, max. rozměr 20 cm, inv. č. 86282.
 Kostí zvířecí: 1 sáček, inv. č. 86281.
 Intruze kultury lineární: 1 zl. OH bombovitě nádoby, 20 – korodovaný, O1, inv. č. 86277, *obr. 16:15*. – 1 zl. T s pupkem, 25 – korodovaný, inv. č. 86275, *obr. 16:14*. – 1 zl. T s pupkem, 25 – korodovaný, inv. č. 86274, *obr. 16:16*. – 1 zl. T s rytou linií, 20 – korodovaný, inv. č. 86280, *obr. 16:13*. – 1 zl. T, 20 – korodovaný, inv. č. 86278.

Jáma 2

(inv. č. 86283–86287)

Mísa: 1 zl. OH s uchem, 21, O1, inv. č. 86283, *obr. 16:17*.

Kostí zvířecí: 1 sáček, inv. č. 86285.

Mazanice: 2 zlomky do 4 cm, cca 50 g, inv. č. 86284.

Brousky: 1 zl., jednostranný, z jemného pískovce, max. rozměr 180 mm, tl. desky 20–30 mm, inv. č. 86286. – 1 zl., jednostranný, z jemného pískovce, max. rozměr 300 mm, tl. desky 20–30 mm, inv. č. 86287.

VÝZKUM V ULICI LEGIONÁŘŮ

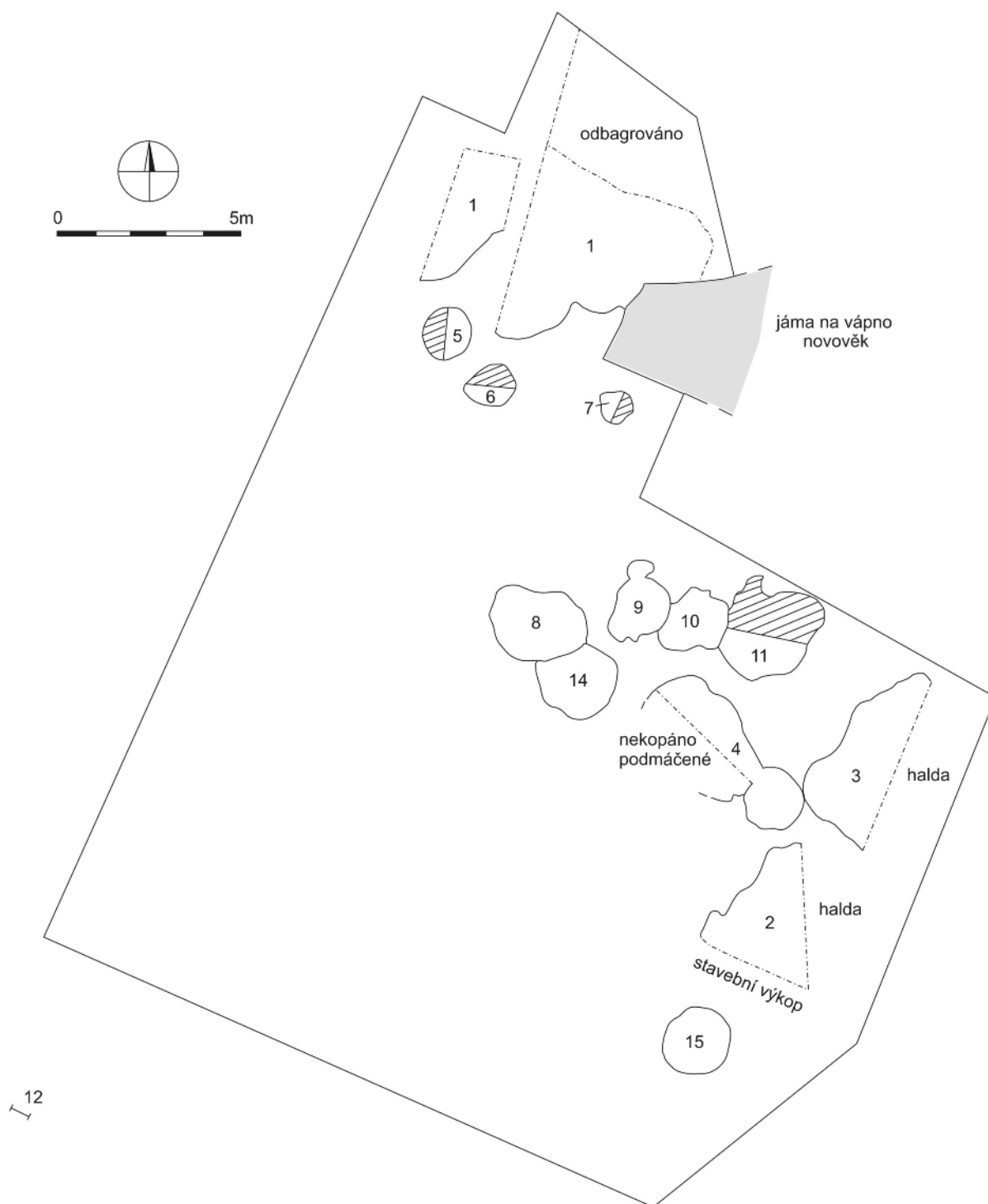
Druhý archeologický výzkum MMP, tentokrát pod vedením Michala Kostky, proběhl v říjnu roku 1999, přírůstkové číslo výzkumu a nálezů z něj je A 113/2002 (*Kostka 2001*, 157; *Turek 2005*, 299;² *Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 120). Záchranný výzkum byl vyvolán stavbou nového bytového domu ve volné proluce mezi domy v ulici Legionářů (*obr. 1:8*). Při skrývce navážek a zbylé ornice v místě stavby byl ihned v severozápadním rohu plochy zachycen zahloubený objekt č. 1, jeví se nejprve jako tmavá nadloží kulturní vrstva s pravěkými nálezy. V severovýchodní části plochy určené k výzkumu bylo nadloží již částečně zničeno betonovými základy zde stojící stavby rozvodny elektrického proudu (na ppč. 204/3). Jižně od ní byl terén rovněž porušen, a to rozměrnou novověkou jámou na vápno, související patrně se stavbou některého domu v sousedství. Na prozkoumané ploše bylo odhaleno celkem 14 archeologických objektů zahloubených více či méně do podloží, především rozsáhlých hliníků a mělkých mísovitých jam, mnohdy i navzájem propojených (*obr. 2*). Typu klasické kruhové zásobní jámy odpovídaly pouze dva objekty, č. 12 a 15, a částečně objekt 11. Všechny ob-

Obr. 2. Praha-Ďáblice. Část zkoumané plochy v ulici Legionářů během archeologického výzkumu v roce 1999. Pohled od severu k jihu. Fotil M. Kostka

² Zde je zkoumané sídliště ještě datováno nepřesně a přisouzeno kultuře michelsberské.

jekty s výjimkou objektu 12 se rozkládaly těsně u sebe jakoby v pásu táhnoucím se od severoseverozápadu k jihovýchodu (*obr. 3*). Severovýchodním směrem od tohoto pásu patrně původně pokračoval hliník č. 1 a dále od objektů byla již plocha zničena předchozími stavbami. Únik informací z prostoru výzkumu však lze považovat za malý, i když plocha nebyla zkoumána zcela v úplnosti. Jihozápadním směrem od pomyslného pásu objektů se totiž nacházela prokazatelně volná plocha, bez zahlučených objektů, která byla navíc silně podmáčena spodní vodou. Hladina spodní vody v těchto místech vystupovala velmi vysoko, ač výškový rozdíl mezi sousedícími plochami s objekty a bez objektů byl minimální.

Obr. 3. Praha-Ďáblice. Celkový plán archeologického výzkumu v ulici Legionářů

Popis objektů a nálezů

Objekt 1

Rozsáhlý hliník zachycený v severozápadní části plochy nebyl skrývkou navážek a ornice odkryt celý. Odhalená část měla velmi nepravidelný tvar, vymezený ze západu hranicí zkoumané plochy a z východu novověkou jámou na vápno (*obr. 3*). Maximální zjištěná „délka“ ve směru sever–jih byla 740 cm, maximální zachycená „šířka“ ve směru západ–východ 730 cm, maximální zjištěná hloubka činila zhruba uprostřed zkoumané části (v jámě A) 110 cm. Průměrná hloubka hliníku se však pohybovala mezi 30 a 50 cm. Celý tvar objektu tvořily velmi nepravidelné, zpravidla mísovitě zahlobbeniny různých tvarů a hloubky, vzájemně se prostupující a někdy stupňovitě se překrývající. Některé z nich, ty nejvýraznější, byly v rámci objektu označeny jako jámy A, C, D, popř. objekt 13, přičemž materiál v nich nalezený byl evidován odděleně. Rovněž nálezy ze střední části hliníku s relativně rovným dnem v hloubce 20 až 30 cm byly vyděleny a označeny písmenem B (*obr. 4*). Objekt 13 tvořila menší kruhová zahlobbenina mísovitého tvaru o průměru 60 cm ve východní části hliníku, která byla později jako samostatný objekt zrušena. Objekt 1 byl zkoumán plošně po mechanických vrstvách 15–20 cm ve dvou částech, oddělených kontrolním blokem vzniklým v západní části objektu z nutnosti přecházet v těchto místech přes hliník na plochu výzkumu. Severojižní řez EF zachycuje i pokračování hliníku v severní části plochy poškozené bagrováním (*obr. 5*).

Výplň objektu v západní části tvořily v podstatě jen dvě rozlišitelné vrstvy zásypu. Horní, tmavě hnědá až černohnědá hutná hlína ojediněle probarvená zrníky světle hnědého jílu do velikosti 1 cm (1), a dolní, tmavě hnědá hutná hlína s četnými pečkami světle žlutého jílu do velikosti 5 cm (2). Na řezu CD i BC byla zřetelná zahlobbenina v místě označeném jako jáma A, se svrchní výplní tmavě hnědé až černé hutné hlíny s ojedinělým výskytem drobných uhlíků a malých zrn mazanice (3) nad spodní vrstvou 2 (*obr. 6*). Ve východní části objektu byla jáma A rovněž zachycena na řezu EF, s obdobnou výplní tmavě hnědé až černé hutné hlíny s příměsí uhlíků a mazanice jako na řezu CD (3), navíc však obsahovala volně rozptýlené středně velké kameny a tenkou vrstvičku drobných zlomků spálených kůstek do velikosti 0,5 cm, koncentrovaných v hloubce asi 16 cm (8). Do větší hloubky pak pokračovala výplň jámy A vrstvou tmavě hnědé ulehlé hlíny s četnými proplásky světle žlutého jílu a s ojedinělými uhlíky a zrníky mazanice (4) a vrstvou tmavě hnědé až černé hutné hlíny bez příměsí u dna (5). Okolní výplň hliníku tvořila celkem stejnorodá vrstva tmavě hnědé hutné hlíny s četnými pečkami světle hnědé jílovité hlíny do velikosti 1 cm a s ojedinělými uhlíky a drobnými zrníky mazanice (7). Na řezu EF je ještě identifikována vrstva světle hnědé hutné jílovité hlíny silně promíšené s okolní světle žlutým jílem (6), vše na *obr. 5*.

Vrstvy 3, 4 a 5 tvoří výplň „černé“ jámy A, zahlobbené ve střední části hliníku (řez EF). Vrstva 7 tvoří většinu vlastní výplně hliníku 1 ve východní části – „hnědou“ vrstvou uprostřed – označenou písmenem B. Jako jáma C byla označena oválná zahlobbenina při jižním okraji hliníku, pod vrstvou 7, s „černou“ výplní podobnou vrstvě 5 jámy A. Jako jáma D byla vydělena nepravidelně oválná zahlobbenina ve střední části hliníku (*obr. 4 a 5*).

Nálezy

První vzorkování objektu a začišťování řezů – vrstva 7 (inv. č. 298672–298676):

Tvar?: 1 zl. OH, 21, O1, Ø±120.

Dno: 1 zl. TD, 21, D1.

Atyp.: 8 zl. T, 2. – 8 zl. T, 21. – 4 zl. T, 3. – 1 zl. T, 4.

Mazanice: cca 50 g, zlomky do 3 cm, inv. č. 298675.

Kosti zvířecí: inv. č. 298676.

Začišťování povrchu – vrstva 1+7 (inv. č. 298663–298671):

Džbán: 1 zl. PS s kořenem válečkovitého ucha, 20, orn.: ryté krokvice, inv. č. 298670, *obr. 19:4*.

Pohár: 1 zl. OH, 4, O10, Ø180, inv. č. 298665, *obr. 19:2*.

Pohár?: 1 zl. OH, 2, O1, Ø±180.

Zásobní hrnec?: 1 zl. OH, 25, O10, inv. č. 298666, *obr. 19:3*.

Okraj: 1 zl. OH, 2, O3.

Dna: 1 zl. TD, 2, D1. – 1 zl. D, 3.

Atyp.: 14 zl. T, 2. – 4 zl. T, 21. – 1 zl. T, 4.

Kosti zvířecí: inv. č. 298671.

Část A, černá vrstva 3, hl. 0–10 cm (inv. č. 298531–298545):

Pohár?: 1 zl. OH, 2, O3, Ø±200.

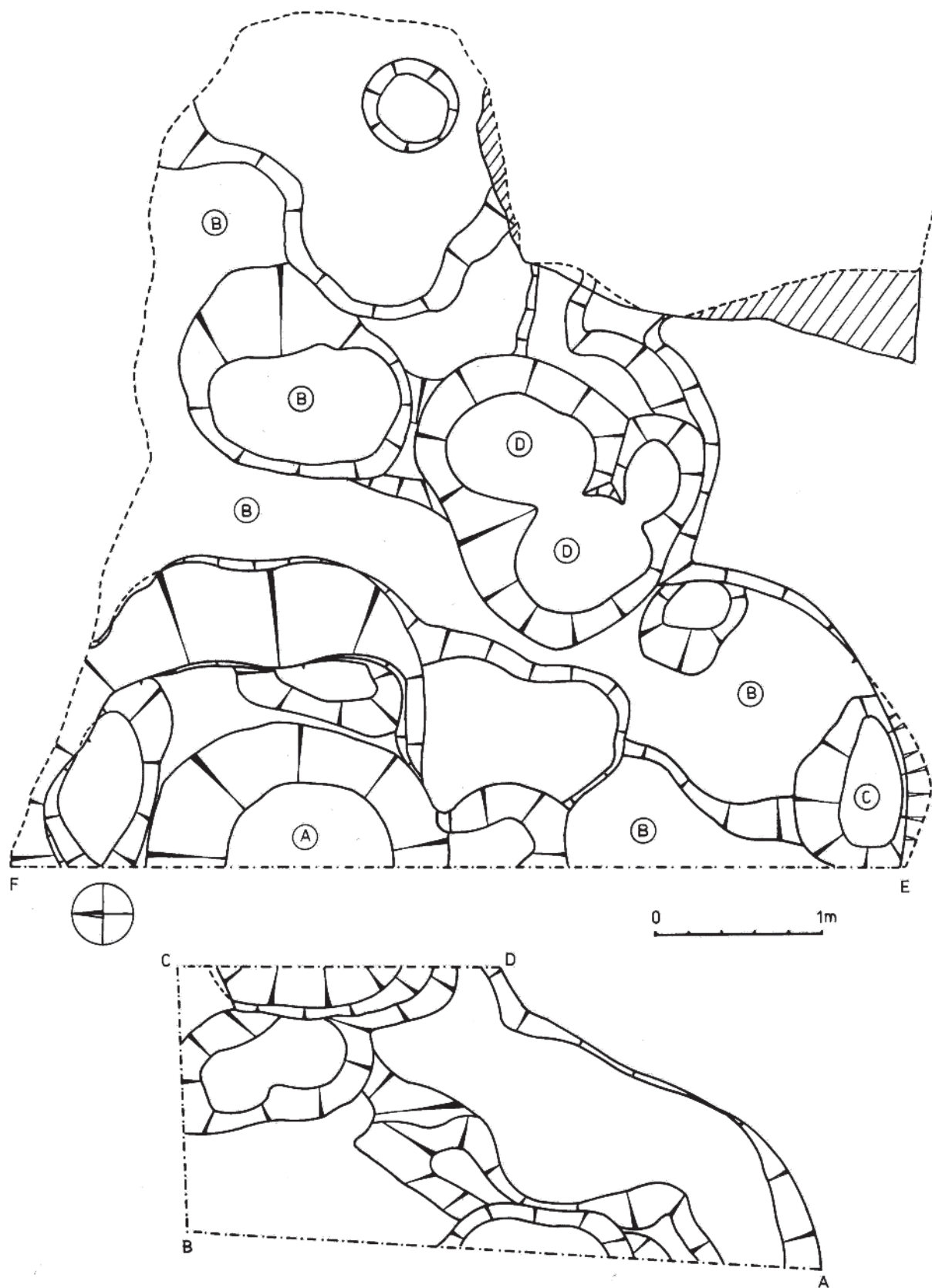
Amfora?: 1 zl. páskového ucha, 2.

Mísa: část OH s vyhnutým okrajem (2 OH), 2, O2.

Okraj: 1 zl. OH, 25, O3.

Dna: 1 zl. D druhotně upravený do podoby kruhové destičky, 2, D0, Ø90–95, inv. č. 298535, *obr. 17:4*. – 1 zl. TD, 2, D1, Ø60. – 3 zl. TD, 2, D1. – 1 zl. TD, 2, D2, Ø60.

Atyp.: 65 zl. T, 2. – 1 zl. T, 25. – 4 zl. T, 31. – 1 zl. T, 4.

Obr. 4. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorysný plán zkoumané části objektu 1

Mazanice: 2 zl o $\varnothing$ do 7 cm, cca 100 g, jeden s otiskem kůlu o $\varnothing$ cca 15 cm, inv. č. 298544.

Broušená industrie:³ zlomek týlní části sekeromlatu z granátického serpentinitu, s vyleštěným povrchem (úprava 1), se záměrným(?) nevýrazným podélným žlábkem na boku, zachování 33, rozměry 33×16×46 mm (výška), zbytek násadního otvoru o průměru cca 20–25 mm, hmotnost 40 g, inv. č. 298542, obr. 17:5. – Odštěpek ploché desky jemnozrnného pískovce o max. rozměru 5 cm, inv. č. 298543.

Kosti zvířecí: inv. č. 298545.

Část A, černá vrstva 3, hl. 10–30 cm (inv. č. 298546–298563):

Džbán: 1 zl. ploše válečkovitého a prožlabeného ucha, na řezu o rozměrech 35×15 mm, 2, inv. č. 298557, obr. 17:7.

Poháry: část HS (2 HS, 3 T), 21, patří k jedinci obr. 17:1, inv. č. 298560, obr. 17:3. – Část OH (1 OH, 1 T), 21, O3, $\varnothing$ 220, patří k jedinci obr. 17:3, inv. č. 298558, obr. 17:1. – 1 zl. OH s řádkem sloupkovitých kolků pod okrajem, 21, O3, $\varnothing$ ±200, inv. č. 298549, obr. 17:2.

Pohár?: 1 zl. OH, 21, O2, $\varnothing$ 180.

Mísa: část OS (2 OH, 5 T), 21, O3, $\varnothing$ 230, inv. č. 298546, obr. 17:6.

Zásobní hrnec: část OS (8 OH, 2 HS, 38 T), 21, O10, $\varnothing$ 540, inv. č. 298551, obr. 17:8.

Zásobní hrnec/mísa: 1 zl. OH z tvaru se zataženým okrajem, 2, O10.

Okraje: 1 zl. OH, 2, O3, $\varnothing$ 280. – 1 zl. OH, 2, O1, $\varnothing$ ±180.

Dna: 1 zl. D, 2, D0. – 1 zl. TD, 2, D2, $\varnothing$ 120. – 1 zl. TD, 21, D1. – 1 zl. TD, 25, D2. – 1 zl. TD, 25, D3, $\pm$ 100.

Atyp.: 29 zl. T, 2. – 2 zl. T, 25. – 3 zl. T, 4.

Mazanice: 4 zl. deskovitěho charakteru o max. rozměrech 50 mm, cca 200 g, inv. č. 298562.

Kosti zvířecí: inv. č. 298563.

Část A, černá vrstva 4+5, hl. 60–100/120 cm (inv. č. 298600–298606):

Dna: 2 zl. D, 2, D0. – 1 zl. TD, 2, D2.

Atyp.: 6 zl. T, 2. – 2 zl. T, 21. – 2 zl. T, 4.

Mazanice: cca 50 g silně omletých zlomků deskovitěho charakteru, o max. rozměrech 50 mm, inv. č. 298603.

Drtička: 1 zl. o max. rozměru 200 mm, inv. č. 298605.

Brousky: 2 pískovcové zl. o max. rozměrech 50 mm, z jednoho jedince; dále fragmenty o max. rozměrech 100 mm (surovina či výrobní odpad), inv. č. 298604.

Kosti zvířecí: inv. č. 298606.

Část A, černá vrstva 3, hl. 30–45 cm, vých. část (inv. č. 298564–298584):

Pohár/mísa: 1 zl. OS, 21, O2, $\varnothing$ 160, inv. č. 298564, obr. 18:1.

Amfora: 1 zl. PS s pupkovitým uchem, 21, inv. č. 298566, obr. 18:9.

Mísa: 1 zl. OP se svislou krátkou lištou na plecích, 2, O1, inv. č. 298567, obr. 18:2.

Okraj: 1 zl. OH, 4, O10.

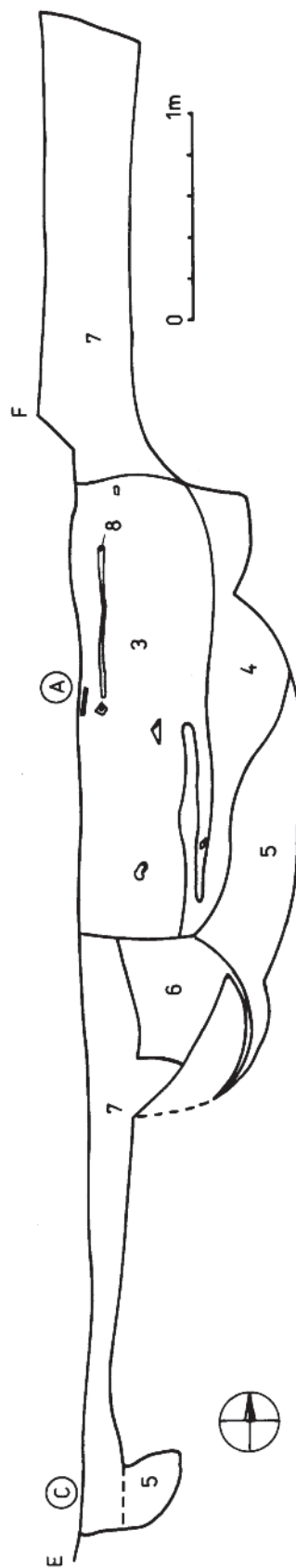
Dna: 1 zl. TD, 2, D1, $\varnothing$ ±140. – 2 zl. TD, 2, D1. – 1 zl. TD, 2, D2, $\varnothing$ 60. – Část TD (2 TD), 2, D2. – 1 zl. D, 21, D0. – Část TD (1 TD, 2T), 21, D1. – 2 zl. TD, 21, D2, $\varnothing$ 60. – 1 zl. TD, 21, D2. – 1 zl. TD, 21, D3, $\varnothing$ ±140. – 2 zl. TD, 21, D3.

Atyp.: 4 zl. T, 2. – 23 zl. T, 21. – 6 zl. T, 3. – 6 zl. T, 4.

Mazanice: cca 100 g omletých zlomků o max. rozměrech 60 mm, inv. č. 298583.

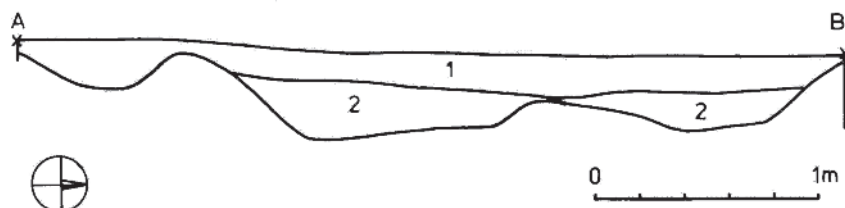
Brousky: 2 pískovcové zlomky o max. rozměrech 40 mm, inv. č. 298582.

Kosti zvířecí: inv. č. 298584.

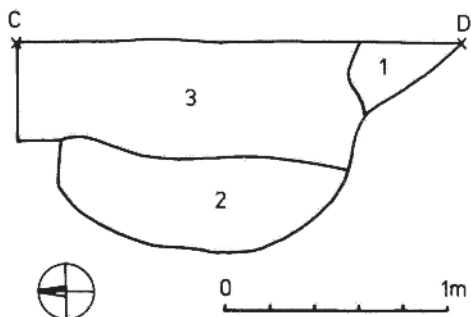
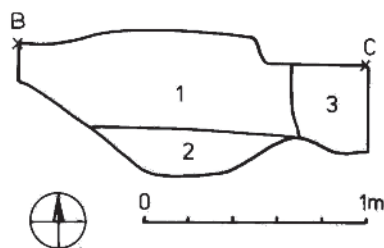

Obr. 5. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Objekt 1 – řez objektem EF

³ Popis broušené kamenné industrie vychází z práce M. Zápotockého (2002a). Popisy broušené a štípané industrie v nálezech provedl Daniel Stolz, který je rovněž autorem komentáře k sekeromlatu vyrobenému ze serpentinitu. Za obojí mu patří naše poděkování. Děkujeme také B. Šreinové za pomoc s určením hornin.

Obr. 6. Praha-Ďáblice,
ul. Legionářů. Objekt 1 –
řezy objektem ABCD

Část A, černá vrstva 3, hl. 45–60 cm, vých. část (inv. č. 298585–298599):

Džbány: 1 zl. HS, 2, orn.: úzké kanelury přerušované krátkými záseky do podoby žebříčků, inv. č. 298588, obr. 18:6. – 1 zl. válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 24×14 mm, 2, inv. č. 298593, obr. 18:8.

Amfora: 1 zl. PS s odlomeným pupkovitým uchem, 2, inv. č. 298594, obr. 18:10.

Mísy: 1 zl. OP se svislou krátkou lištou na plecích, 21, O3, inv. č. 298589, obr. 18:5. – 1 zl. OS, 2, O1, inv. č. 298587, obr. 18:7.

Zásobní hrnce: část OH (2 OH), 4, O10 prstovaný, inv. č. 298586, obr. 18:4. – 1 zl. OH, 2, O10 prstovaný, inv. č. 298585, obr. 18:3.

Dna: část TD (2 TD), 2, D0. – 1 zl. TD, 21, D1, Ø80. – 1 zl. TD, 21, D1.

Atyp.: 16 zl. T, 2. – 1 zl. T, 21. – 2 zl. T, 4.

Mazanice: cca 30 g zlomků o max. rozměrech do 30 mm, inv. č. 298597.

Drtička: 1 zl. spodního kamene, max. rozměr 140 mm, inv. č. 298599.

Brousky: 2 pískovcové zl. o max. rozměrech 60 mm, inv. č. 298596.

Kosti zvířecí: inv. č. 298598.

Část B, hnědá vrstva 7, hl. 0–10 cm (inv. č. 298607–298612):

Džbán: 1 zl. P, 20 – korodovaný, orn.: ryté krokvice, inv. č. 298609, obr. 18:18.

Džbán/amfora: 1 zl. P, 2, orn.: kanelované vlčí zuby, inv. č. 298608, obr. 18:24.

Pohár: 1 zl. OH, 21, O3, Ø±240.

Dno: část TD (3× TD), 3, D2, Ø140.

Atyp.: 1 zl. T, 2. – 6 zl. T, 21. – 3 zl. T, 4.

Kosti zvířecí: inv. č. 298612.

Část B, hnědá vrstva 7, hl. 10–20 cm, J část (inv. č. 298636–298645):

Džbány: 1 zl. P, 20 – korodovaný, orn.: ryté krokvice, inv. č. 298638, obr. 18:17. – 1 zl. PS, 20 – korodovaný, orn.: mělké kanelury kombinované s šikmými vpichy, orientace výzdoby?, inv. č. 298637, obr. 18:14. – 1 zl. P s kořenem válečkovitého ucha o rozměrech na řezu 20×13 mm, 2, inv. č. 298641, obr. 18:21. – 1 zl. prožlabeného ploše válečkovitého ucha o rozměrech na řezu 32×14 mm, 21, inv. č. 298639, obr. 18:19. – 1 zl. ploše válečkovitého ucha o rozměrech na řezu 33×18 mm, 21.

Zásobní hrnce?: 1 zl. OH, 31, O1, inv. č. 298636, obr. 18:20.

Atyp.: 2 zl. T, 2. – 3 zl. T, 21. – 4 zl. T, 4.

Mazanice: cca 50 g zl. o max. rozměrech 40 mm, inv. č. 298644.

Drtička: 1 zl. o max. rozměru 130 mm, inv. č. 298643.

Kosti zvířecí: inv. č. 298645.

Část B, dobírání hnědé vrstvy 7 v J části, hl. 20–35 cm (inv. č. 298646–298649):

Atyp.: 1 zl. T, 21. – 2 zl. T, 31.

Mazanice: cca 200 g zl. o max. rozměrech 80 mm, 1× otisk kulatiny o průměru cca 50 mm, inv. č. 298647.

Broušená industrie: 1 zl. bazaltového sekeromlatu (vrtaného z kopytovitého klínu?), typ SMP, zachování 34, profil zkosený obdélníkový, hlazený povrch (úprava 2), rozměry 87×47×61–64 mm (výška), Ø násadního otvoru 35 mm,

délka 59 mm, hmotnost 470 g. Na předmětu jsou pozorovatelné známky dvojího druhotného použití: ostří je sekundárně otlučeno a na boku je patrná malá obitá ploška – stopa po použití jako podložky, inv. č. 298649, *obr. 18:23*.
Kosti zvířecí: inv. č. 298648.

Část B, dobírání a zacišťování hnědé vrstvy 7 ve střední části, hl. 40–50 cm (inv. č. 298650–298652):

Okraj: 1 zl. OH, 21, O1, Ø±140.

Mazanice: 1 omletý zlomek o hmotnosti cca 50 g, max. rozměr 50 mm.

Kosti zvířecí: inv. č. 298652.

Část B, hnědá vrstva 7, hl. 10–25 cm, vých. část (inv. č. 298613–298624, 298857–298858):

Džbány: 1 zl. ucha zdobeného šikmými vpichy, 21, Ø hrdla 110, inv. č. 298620, *obr. 18:11*. – 1 zl. T s kořenem ploše válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 24×14 mm, 21. – 1 zl. T s kořenem ploše válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 28×14 mm, 21.

Poháry/zásobní hrnce: část OH (2 OH), 4, O10, Ø160, inv. č. 298613, *obr. 18:16*. – 1 zl. OH s řádkem sloupkovitých kolků pod okrajem, 21, O2, Ø±400, inv. č. 298616, *obr. 18:12*.

Mísa: část OS (2 OS), 21, O2, Ø230, inv. č. 298617, *obr. 18:25*.

Zásobní hrnec: část OH (2 OH), 2, O4, Ø±300, inv. č. 298615, *obr. 18:13*. – 1 zl. OH, 2, O10, Ø±300, inv. č. 298614, *obr. 18:15*.

Dno: 1 zl. TD, 2, D1.

Atyp.: 12 zl. T, 2. – 11 zl. T, 21. – 4 zl. T, 31. – 4 zl. T, 4.

Mazanice: cca 300 g zl. s otisky („V“ otisky – výplň mezery mezi kůly, rozměr kůlů asi 80 mm) i deskovitého charakteru, inv. č. 298623. – 4 amorfní zlomky, max. rozměr 20 mm, hmotnost 10 g, inv. č. 298858.

Brousky: 1 zl. pískovce, odpad či surovina, max. rozměr 50 mm, inv. č. 298622.

Kosti zvířecí: inv. č. 298624.

Část B, hnědá vrstva 7, hl. 0–20 cm, záp. část (inv. č. 298625–298629):

Pohár?: 1 zl. HS, 21.

Profil.: 1 zl. T s hladkou nevýraznou lištou/lomem, 2.

Atyp.: 6 zl. T, 2. – 3 zl. T, 21. – 2 zl. T, 31. – 6 zl. T, 4.

Brousek: korodovaný zl. pískovce, nejspíše odpad či surovina, max. rozměr 70 mm, inv. č. 298627.

Otloukač/těrka: 1 zl. křemencového valounu o max. rozměru 80 mm a hmotnosti cca 200 g, inv. č. 298627.

Kosti zvířecí: inv. č. 298629.

Část B, hnědá vrstva 7, hl. 20–50 cm, záp. část (inv. č. 298630–298635):

Džbán?: 1 zl. T se 3 mělkými kanelurami/rýhami, 2, inv. č. 298632, *obr. 18:22*.

Zásobní hrnec: 1 zl. OH, 21, O10.

Dno: 1 zl. TD, 2, D1, Ø±50.

Atyp.: 4 zl. T, 2. – 6 zl. T, 21. – 1 zl. T, 4.

Brousek: 1 zl. pískovce o max. rozměru 50 mm, nejspíše odpad či surovina, inv. č. 298634.

Kosti zvířecí: inv. č. 298635.

Část C, černý objekt (vrstva 5) pod hnědou vrstvou 7 v J části, hl. 25 cm–dno (inv. č. 298653–298655):

Džbán/amfora?: část PS (1 PS, 1 T), 21, orn.: rytá výzdoba na spodku plecí, inv. č. 298655, *obr. 19:1*.

Amfora?: část PS s náběhem na kořen ucha či pupku (2 PS), 21, inv. č. 298653.

Kosti zvířecí: inv. č. 298654.

Část D, hnědá vrstva 7, hl. 20–40 cm (inv. č. 298656–298662):

Džbány: část HP (2 HP), 21, orn.: krokvice provedené rytím až drobnými brázděnými vpichy, inv. č. 298656 a 298658, *obr. 19:6*. – 1 zl. HP, 21, orn.: ryté krokvice, inv. č. 298657, *obr. 19:7*.

Atyp.: 2 zl. T, 2. – 3 zl. T, 21.

Mazanice: 2 omleté zlomky o max. rozměru 50 mm a hmotnosti cca 50 g, inv. č. 298660.

Brousek: 1 zl. se dvěma pracovními plochami, jednou miskovitou a druhou s nestejně hlubokým zářezem ve tvaru písmene V s otupeným hrotem, vel. 90×70×30 mm, hmotnost 140 g, inv. č. 298661, *obr. 19:5ab*.

Kosti zvířecí: inv. č. 298662.

Objekt 2

Hliník nepravidelného tvaru na východním okraji zkoumané plochy, zasahující mimo ni, porušený navíc v jižní části novověkým stavebním výkopem. Proto z něj byla zkoumána jen trojúhelníková výseč o délce stran asi 3×4×4 m (*obr. 3*). Ve zkoumané části měl hliník poměrně rovné dno ve dvou úrovních o maximální hloubce 50 cm (řez AB) a dvě nepravidelné zahloubeniny u západního okraje rovněž s plochým dnem (*obr. 7*). Ve výplni byly rozeznatelné dvě odlišné úrovně, spodní u dna a svrchní zásyp nad ní, oddělené poměrně silnou vrstvou okolního okrového jilu z podloží.

Popis vrstev na řezu AB (*obr. 7*): (1) šedočerná hlína s malými skvrnami okrového jílu a většími skvrnami hnědošedého jílu; (2) okrový jíl s četnými malými skvrnami hnědé hlíny do velikosti 1 cm; (3) světle hnědá hlína; (4) okrový jíl; (5) tmavě hnědá hlína s četnými malými peckami i většími skvrnami okrového jílu. Řez BC zachycuje pouze obrysový tvar zahloubení objektu v místě, kde byl terén porušen novověkým výkopem (*obr. 3*).

Nálezy

(inv. č. 298677–298690):

Poháry?: 1 zl. OH, 21, O5, inv. č. 298684, *obr. 20:6*. – 1 zl. OH, 2, O1.

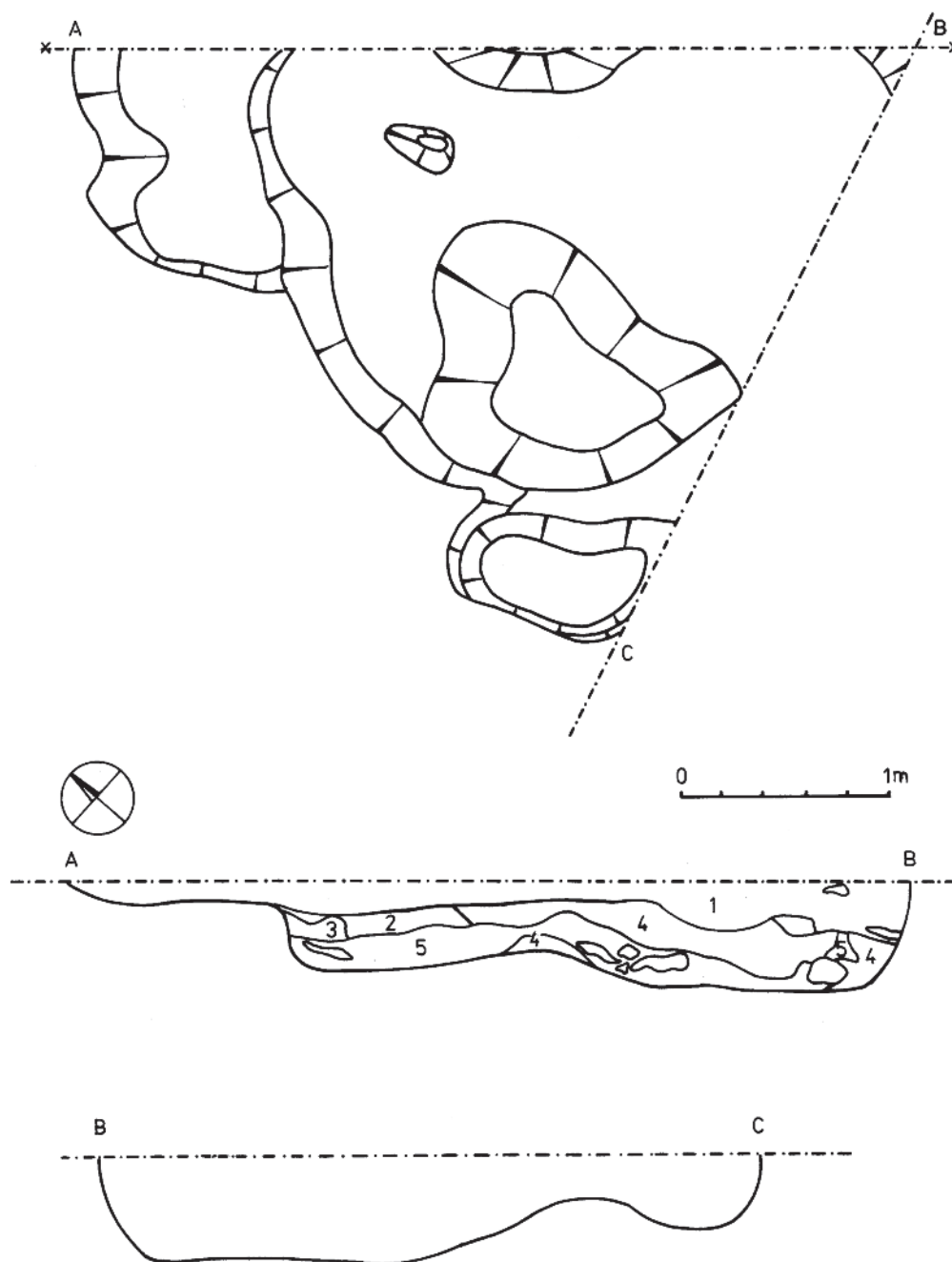
Zásobní hrnce: 1 zl. OH, 4. – 1 zl. OH, 3, O10.

Dno: 1 zl. TD, 2, D1, Ø80.

Atyp.: 13 zl. T, 2. – 4 zl. T, 21. – 2 zl. T, 3. – 5 zl. T, 4.

Mazanice: 1 zl. s otisky kúlů o průměru cca 60 mm, max. rozměr 80 mm, hmotnost cca 100 g, inv. č. 298689.

Kosti zvířecí: inv. č. 298677, 298680, 298682 a 298690.

Obr. 7. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řezy zkoumané části objektu 2

Objekt 3

Nejspíše hliník nepravidelně oválného tvaru u východního okraje zkoumané plochy, zasahující i mimo ni (*obr. 3*), výrazně hlubší než všechny ostatní hliníky i jámy. Zkoumaná část měla délku 480 cm a maximální šířku 120 cm, šikmo svažité nepravidelné stěny a její ploché, ne zcela rovné dno bylo v hloubce kolem 1 m rozdělené na dvě části podlouhlým hrbolem, kolmým k řezu (*obr. 8*). Objekt byl vybírán po mechanických vrstvách o mocnosti kolem 30 cm.

Ze vzniklého řezu objektem vyplynulo, že zřejmě šlo o větší jámu se šikmo se svažujícími stěnami a plochým dnem, případně o soujámí dvou hlubších jam vedle sebe, vzájemně propojených v severní a jižní stěně, se dvěma dobře odlišitelnými úrovněmi zaplňování odpadním materiálem. V první fázi tvořilo její/jejich výplň silně promíšené souvrství o mocnosti 30 až 40 cm u dna a velkého bloku okolního okrového jílu spadlého do výplně u severního okraje jámy (*obr. 8* – vrstvy 5 až 8). V druhé fázi utvářely výplň vrstvy 1 až 4 (*obr. 8*). Vzhledem k výraznému a dobře čitelnému rozdílu mezi těmito dvěma úrovněmi zásypu je klidně možné, že se jednalo i o něco pozdější objekt, vyhloubený ve starší jámě a zaplněný později.

Popis vrstev na řezu (*obr. 8*): (1) tmavě hnědá hlína s ojedinělými kameny střední velikosti do 10 cm; (2) hnědá prachová hlína s četnými skvrnami okrového jílu do velikosti 4 cm; (3) hnědočerná prachová hlína; (4) okrový jíl s četnými malými skvrnami hnědé prachové hlíny do velikosti 1 cm; (5) okrový jíl s malými skvrnami hnědé prachové hlíny; (6) hnědá prachová hlína; (7) hnědá prachová hlína s četnými malými skvrnami okrového jílu a hnědočerné prachové hlíny do velikosti 1 cm, střídavě s proplástkou okrového jílu promíšeného skvrnami hnědé prachové hlíny; (8) hnědá prachová hlína s malými skvrnami okrového jílu, do velikosti 1 cm.

Nálezy

Začišťování povrchu (vrstva 1), inv. č. 298691–298693:

Atyp.: 1 zl. T, 20. – 1 zl. T, 21. – 1 zl. T, 31.

Mazanice: 1 omlutý zlomek, hmotnost cca 20 g, inv. č. 298693.

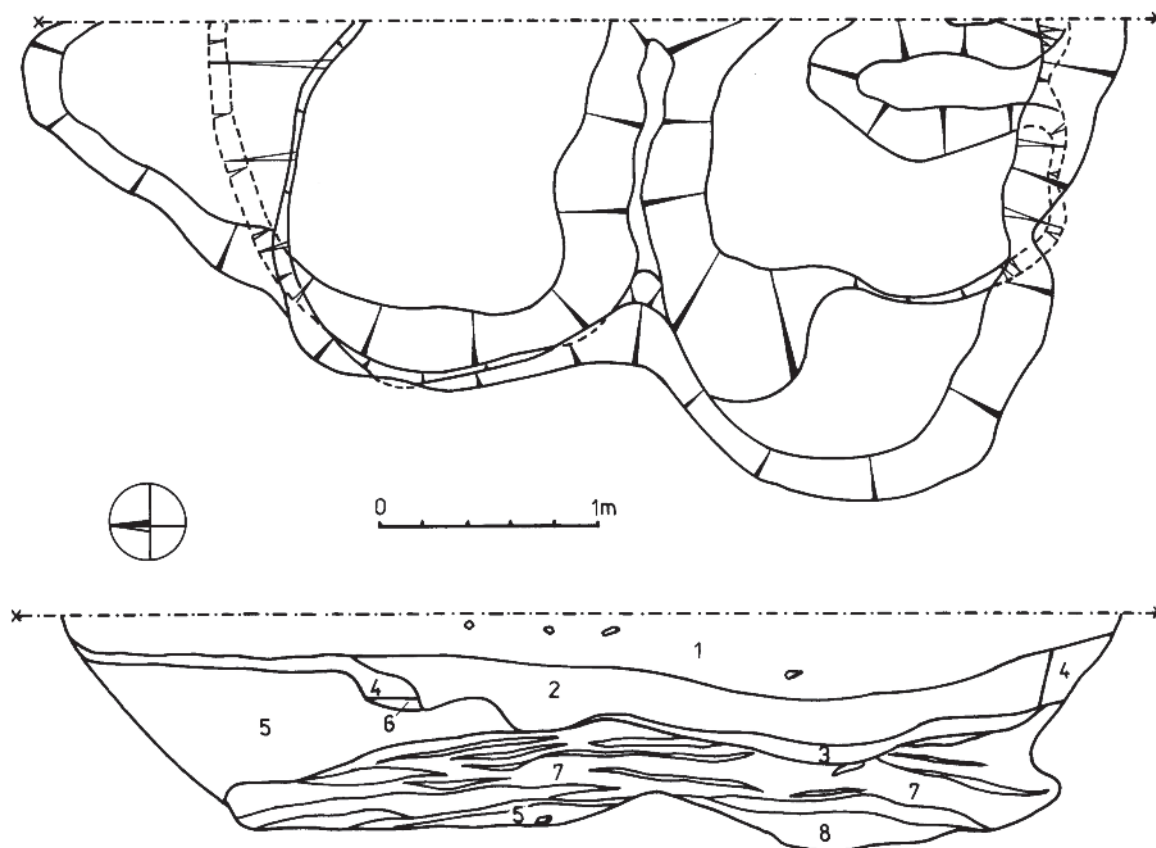
Kosti zvířecí: inv. č. 298691.

SZ část, hl. 0–20 cm (vrstva 1), inv. č. 298694–298732:

Džbán: 1 zl. válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 17×14 mm, 21, inv. č. 298714, *obr. 19:15*.

Džbány?: 1 zl. P zdobený šikmými vpichy, 2. – 1 zl. P zdobený brázděnými vpichy, 2.

Pohár?: 1 zl. OH, 21, O3, Ø±200.

Obr. 8. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řez objektem 3

Amfora: 1 zl. pupkovitého ucha, 2, inv. č. 298715, *obr. 19:10*. – 1 zl. T s kořenem páskového ucha, na řezu o rozměrech 37×13 mm, 2, T.

Zásobní hrnce: část OH (1 OH, 1 H), 2, O3, Ø±450, inv. č. 298695, *obr. 19:23*. – 1 zl. OH, 31, O10.

Miniaturní nádobka: 1 zl. TD, 25, D1, 20, inv. č. 298712, *obr. 19:12*.

Tvar?: 1 zl. H se šikmými vpichy, 21, inv. č. 298721, *obr. 19:17*.

Přeslen: 1 kus, povrch 2, Ø45, inv. č. 298722, *obr. 19:24*.

Okraje: 2 zl. OH, 21, O3. – 1 zl. OH, 25, O1. – 1 zl. OH, 25, O7. – 1 zl. OH, 31, O1, Ø280.

Dna: 1 zl. TD, 21, D0. – 1 zl. TD, 2, D3, Ø100. – 1 zl. TD, 21, D1, Ø80. – 1 zl. TD, 21, D2, Ø60. – 1 zl. TD, 21, D2. – 1 zl. TD, 25, D2. – 1 zl. TD, 25, D2, Ø120.

Atyp.: 26 zl. T, 2. – 36 zl. T, 21. – 6 zl. T, 25. – 3 zl. T, 4. – 3 zl. T, 31.

Mazanice: 5 omletých zl. o max. rozměrech 40 mm a hmotnosti cca 50 g, inv. č. 298729.

Štípaná industrie: 1 celá nepravidelná čepel s bodovou patkou a zřetelným částečným opotřebením obou boků, křemenec typu Skršín, 66×20×8 mm, inv. č. 298723, *obr. 19:21*. – 1 zl. čepele s ulomenou terminální částí, s patkou upravenou více údery a zřetelným opotřebením 1 boku, křemenec typu Skršín, 43×31×9 mm, inv. č. 298724, *obr. 19:20*. – 1 amorfní zl. preparačního úštěpu, křemenec (typ Skršín?), 41×23×6 mm, inv. č. 298725. – 1 preparační úštěp se stopami po dodatečných úderech na širší hraně – patrně nezdařený pokus o výrobu škrabadla, křemenec typu Skršín, 34×20×7 mm, inv. č. 298726. – 1 preparační úštěp s patkou upravenou jedním úderem, křemenec typu Skršín, 16×15×4 mm, inv. č. 298727.

Brousky: 1 zl. pískovce se dvěma pracovními plochami, max. rozměr 38 mm, inv. č. 298728. – 2 drobné zl. pískovce, nejspíše odpad z výroby, max. rozměr 20 mm, hmotnost cca 20 g, inv. č. 298730.

Kosti zvířecí: inv. č. 298731.

SZ část, hl. 20–50 cm (vrstva 2), inv. č. 298733–298742:

Poháry?: 1 zl. HP s rádkem sloupkovitých kolků, 21, inv. č. 298735, *obr. 19:16*. – 1 zl. OH, 21, O2.

Mísa: část OS (2 OH, 1 HS), 21, O3, 300, orn.: od lomu až k okraji 2 šikmé ryté linie, inv. č. 298733, *obr. 19:9*. – 1 zl. HS z tvaru s ostře zataženým okrajem, 21.

Atyp.: 14 zl. T, 2. – 5 zl. T, 21. – 27 zl. T, 31. – 1 zl. T, 4.

Mazanice: cca 50 g zlomků do 50 mm, inv. č. 298740.

Štípaná industrie: 1 preparační úštěp, křemenec typu Skršín, 26×14×5 mm, inv. č. 298738.

Kostěná industrie: 1 zl. diafýzy dlouhé zvířecí kosti, konec zcela ohlazený do plochého tupého hrotu, d. 71 mm, š. 17 mm, inv. č. 298739, *obr. 19:22*.

Brousky: 2 úlomky pískovce do 40 mm, patrně výrobní odpad, inv. č. 298741.

Kosti zvířecí: inv. č. 298742.

SZ část, hl. 30–60 cm, inv. č. 298743–298758:

Poháry: 1 zl. HS s výrazně odsazeným hrdlem od plecí, 21. – 1 zl. OH, 2, O2. – 1 zl. OH, 21, O2.

Mísy: 1 zl. TD – tvar na nožce, 21, D5, Ø115, inv. č. 298758, *obr. 19:25*. – 1 zl. OH, 21, O3, inv. č. 298747, *obr. 19:19*. – 1 zl. OH, 21, O4, Ø±200, inv. č. 298745, *obr. 19:18*.

Mísa?: 1 zl. OS s fragmentem pupku, 21, O3, inv. č. 298751, *obr. 19:14*.

Zásobní hrnce: 1 zl. OH, 4, O2, Ø více než 400, inv. č. 298743, *obr. 19:11*.

Lžička: část OS (2 OS), 25, O1, inv. č. 298746, *obr. 19:13*.

Okraj: 1 zl. OH, 21, O1.

Dno: 1 zl. TD, 2, D2.

Atyp.: 2 zl. T, 2. – 21 zl. T, 21. – 5 zl. T, 4.

Štípaná industrie: 1 zl. preparačního úštěpu, křemenec typu Skršín, 16×13×3 mm, inv. č. 298755.

Otloukač: 1 zl. křemenného valounu, max. rozměr 90 mm, inv. č. 298756.

Kosti zvířecí: inv. č. 298757.

Severní část, hl. 60–100 cm (dno), vrstvy 5 a 7, inv. č. 298759–298769:

Amfora?: 1 zl. širokého páskového ucha, na řezu o rozměrech 53×12 mm, 2.

Zásobní hrnce: 1 zl. OH, 21, O10 – spíše již lišta pod okrajem, Ø200, inv. č. 298759, *obr. 20:2*.

Dna: 1 zl. D, 2, D0. – 1 zl. TD, 21, D2, Ø100.

Atyp.: 4 zl. T, 2. – 7 zl. T, 21.

Mazanice: 25 zl. o max. rozměrech 80 mm, občas s otisky prutů, cca 1000 g, inv. č. 298768.

Broušená industrie: sekera s uraženým ostrím ze spilitového tufitu (typ Máslovice), typ C4, zachování 13, týl 41.1, hlazený povrch (úprava 2), rozměry 83×44d×31d mm, hmotnost 180 g. Částečně zvětralý povrch předmětu může svědčit o původu suroviny spíše ze sběru na povrchu, nikoli o její těžbě. Inv. č. 298766, *obr. 20:3*.

Drtička: 1 zl. o max. rozměru 220 mm a hmotnosti 1720 g, inv. č. 298767, *obr. 20:5*.

Kosti zvířecí: inv. č. 298769.

Jižní část, hl. 60–100 cm (dno), vrstvy 3, 7 a 8, inv. č. 298770–298775:

Amfora?: 1 zl. OP, 21, O9, Ø±180, inv. č. 298771, obr. 20:4.

Mísa?: část HS (2 HS) s nálevkovitě rozevřeným okrajem, 21.

Zásobní hrnec?: 1 zl. OH s prstovanými liniemi pod okrajem, 21, O4, inv. č. 298770, obr. 20:1.

Okraj: 1 zl. OH, 21, O3.

Atyp.: 6 zl. T, 2. – 13 zl. T, 21. – 2 zl. T, 4.

Mazanice: 2 zl. o max. rozměru 30 mm, hmotnost cca 20 g, inv. č. 298774.

Kosti zvířecí: inv. č. 298775.

Objekt 4

Nejspíše hliník, který díky svojí pravidelné kruhové východní části působil na povrchu po skrývce dojmem soujámí či dvou stýkajících se objektů (obr. 3). Zjištěné maximální rozměry byly 520 cm na délku, přes 240 cm na šířku a 80 cm hloubky. Tvar objektu byl nepravidelný, s šikmo se svažujícími stěnami a mísovitě zahluobeným dnem (obr. 9). Z objektu byla vybírána nejdříve severovýchodní, poté jihozápadní polovina najednou v jedné vrstvě, vždy odděleně ve dvou částech: A (východní kruhová část) a B (podlouhlá nepravidelně oválná západní a střední část). Část A byla nakonec začištěna celá ve zhruba kruhovém půdorysu o průměru asi 160 cm s maximální hloubkou do 50 cm, zbývající polovina části B byla vybrána do hloubky kolem 50 cm, ale nebyla zdokumentována pro silné podmáčení podloží.

Popis vrstev na řezu (obr. 9): (1) černohnědá prachová hlína s příměsí drobných uhlíků; (2) okrový jíl s četnými skvrnami hnědé hlíny; (3) tmavě hnědá prachová hlína s drobnými skvrnami okrového jílu.

Nálezy

Povrch (vrstva 1), inv. č. 298776:

Atyp.: 1 zl. T, 25. – 1 zl. T, 4.

Část A, SV polovina, hl. 0–30/40 cm (dno), inv. č. 298777–298780:

Poháry?: 1 zl. HS, s hrdlem odsazeným od plecí, 2. – 1 zl. OH, 2, O3, Ø160.

Okraj: 1 zl. OH, 21, O1.

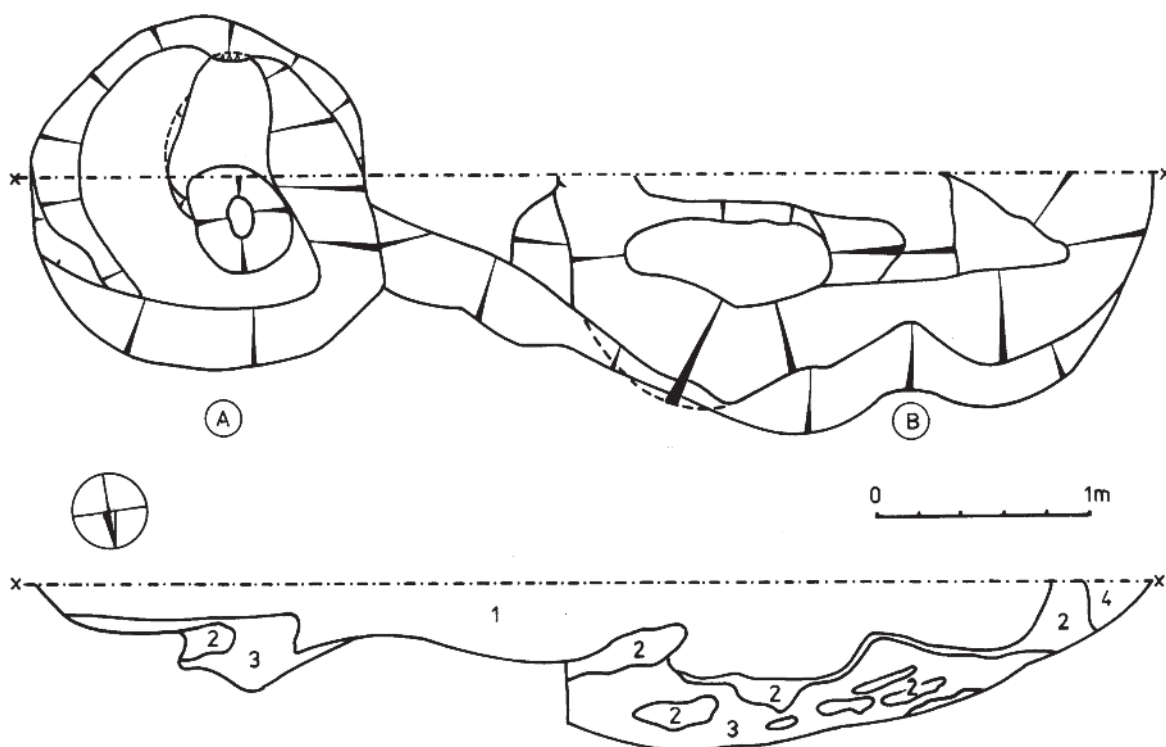
Atyp.: 2 zl. T, 2. – 1 zl. T, 21. – 1 zl. T, 31. – 2 zl. T, 4.

Kosti zvířecí: inv. č. 298780.

Část A, JZ polovina, inv. č. 298781–298782:

Džbán: 1 zl. P s kořenem válečkovitého ucha a zbytkem výzdoby ze šikmých vpichů, 21, inv. č. 298781, obr. 20:14.

Atyp.: 3 zl. T, 2. – 2 zl. T, 21.

Obr. 9. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řez objektem 4

Část B, SV polovina, hl. 0–70 cm (dno), inv. č. 298783–298786:

Pohár: 1 zl. OH s řádkem sloupkovitých kolků pod okrajem, 21, O2, inv. č. 298783, obr. 20:10.

Amfora?: 1 zl. HP, 21.

Mísa: 1 zl. OS, 21, O2, Ø±350, inv. č. 298784, obr. 20:9.

Atyp.: 6 zl. T, 2. – 4 zl. T, 21. – 3 zl. T, 4.

Mazanice: 5 zl. o max. rozměru 130 mm a hmotnosti cca 1000 g, s otisky kulatiny o průměru cca 120–200 mm a otisky travin, inv. č. 298786.

Část B, JZ polovina, horní blátivé patro do hl. cca 50 cm, inv. č. 298787–298801:

Pohár: 1 zl. OH s řádkem sloupkovitých kolků až dlátovitých záseků pod okrajem, 21, O3, Ø160, inv. č. 298787, obr. 20:8.

Poháry?: 1 zl. HS, 2. – 1 zl. OH, 2, O4.

Mísa: 1 zl. OS, 21, O2, Ø±350, inv. č. 298788, obr. 20:11.

Koflík: 1 zl. PS se širokým páskovým uchem (50×18 mm na řezu) a lištou při jeho kořeni, 2, Ø±120, inv. č. 298790, obr. 20:12.

Dna: 1 zl. TD, 2, D2, Ø±80. – 1 zl. TD, 2, D3, Ø60. – 1 zl. TD, 21, D1, Ø100. – 1 zl. TD, 21, D1. – 1 zl. TD, 21, D3.

Atyp.: 17 zl. T, 2. – 21 zl. T, 21. – 5 zl. T, 31.

Mazanice: cca 50 zl. o max. rozměru 200 mm a hmotnosti 3700 g, mj. s otiskem fošny či pūlené kulatiny a navazujícím otiskem kůlu o Ø±60 mm a hlazenou vnitřní stěnou, dále otisky pūlených kulatin a velkých kůlů o Ø cca 200 mm – zcela chybí otisky proutí, inv. č. 298801.

Drtička: 1 zl. o max. rozměru 100 mm a hmotnosti 440 g, inv. č. 298798.

Brousky: 2 zl. pískovce (z toho 1 opálený) o max. rozměru 100 mm a celkové hmotnosti 360 g, patrně odpadu či suroviny, inv. č. 298799.

Kosti zvířecí: inv. č. 298800.

Část B, JZ polovina, dobírání středového bloku do hl. cca 50 cm (vrstva 1), inv. č. 298802–298809:

Poháry?: 1 zl. OH, 21, O2, Ø160. – 1 zl. OH, 21, O2.

Okraj: 1 zl. OH, 25, O1, Ø±100.

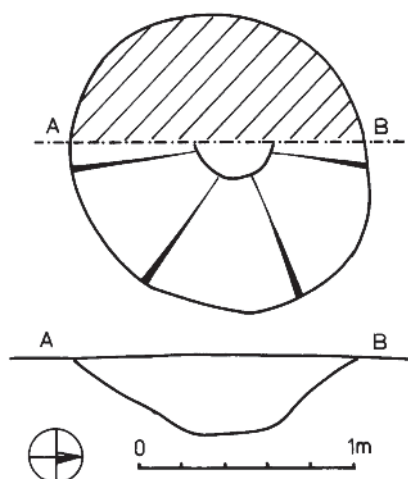
Dno: 1 zl. TD, 2, D1, Ø±100.

Atyp.: 7 zl. T, 2. – 11 zl. T, 21. – 1 zl. T, 4.

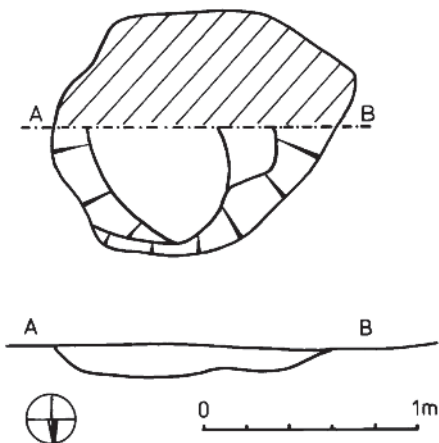
Kostěná industrie: 1 trojboký hrot z dlouhé zvířecí kosti o rozměrech 45×16×9 mm, inv. č. 298807, obr. 20:13.

Brousek: 1 zl. pískovce, max. rozměr 50 mm, hmotnost 20 g, inv. č. 298808.

Kosti zvířecí: inv. č. 298809.

Obr. 10. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů.
Půdorys a řez objektem 5

Obr. 11. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů.
Půdorys a řez objektem 6

Objekt 5

Pravidelně oválná mělká jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. Rozměry oválu 134×146 cm, maximální hloubka 38 cm. Výplň tvořila tmavě hnědá středně ulehlá jílovitá hlína s peckami světle okrového jílu do velikosti 1 cm. Z objektu byla vybrána východní polovina vcelku, ve výplni nebyly nalezeny žádné artefakty (obr. 10).

Objekt 6

Nepravidelně oválná mělká jáma se šikmými stěnami a plochým dnem. Maximální rozměry činily 144×116 cm a hloubka 16 cm. Výplň tvořila tmavě hnědá středně ulehlá jílovitá hlína s peckami světle okrového jílu do velikosti 1 cm. Z objektu byla vybrána severní polovina vcelku (obr. 11).

Nálezy

(inv. č. 298810–298813):

Džbán: 1 zl. OP, 21, O1, Ø 70, orn.: horizontální žebříček vymezený žlábkou a dělený plochými šikmými vpichy, inv. č. 298810, obr. 19:8.

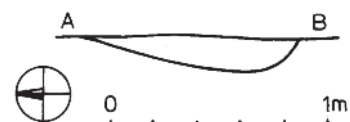
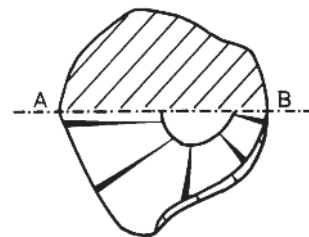
Atyp.: 1 zl. T, 2. – 1 zl. T, 25.

Mazanice: 1 zl. deskovitého charakteru (nejspíše propálená spraš), d. 73 mm, tl. 22 mm, hmotnost 80 g, inv. č. 298812.

Kosti zvířecí: inv. č. 298813.

Objekt 7

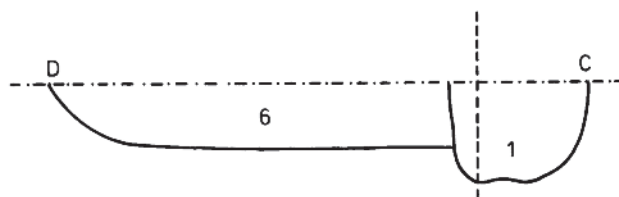
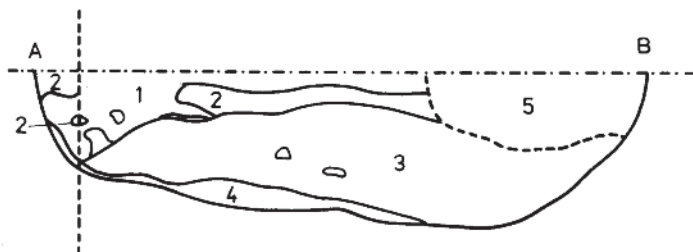
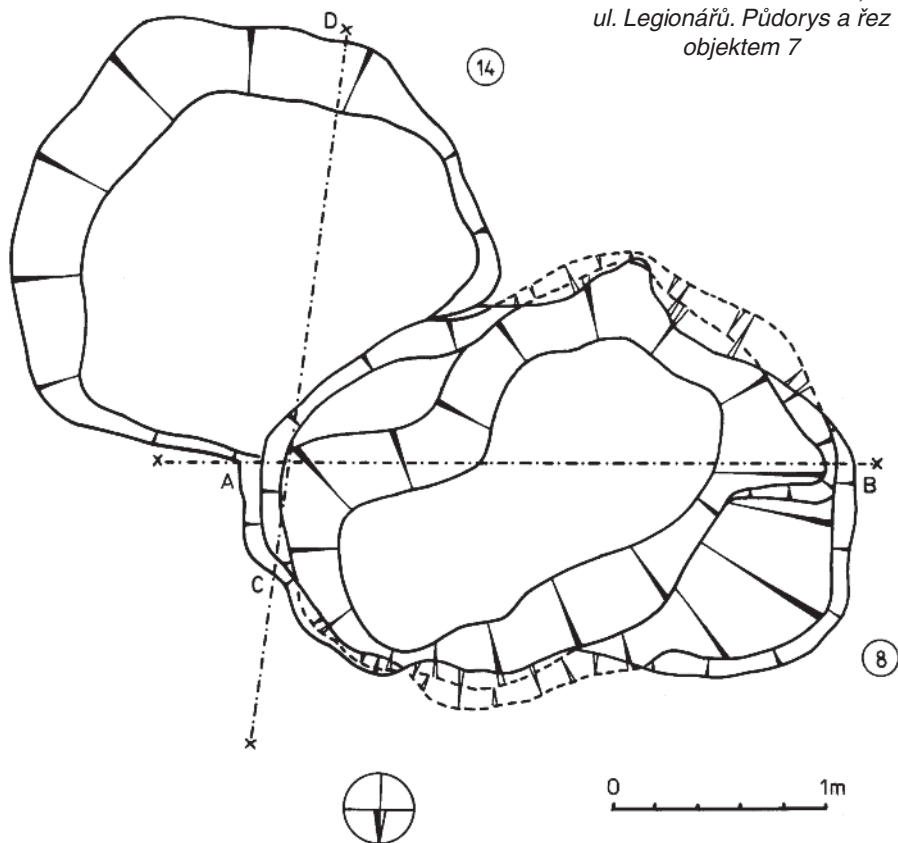
Nepravidelně oválná mělká jáma se šikmými stěnami a mísovitým dnem. Maximální rozměry činily 102×96 cm a hloubka 16 cm. Výplň tvořila tmavě hnědá jílovitá hlína s pečkami světle okrového jílu do velikosti 2 cm. Z objektu byla vybrána severozápadní polovina vcelku, ve výplni nebyly nalezeny žádné artefakty (obr. 12).

Obr. 12. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řez objektem 7

Objekt 8

Nepravidelně oválná jáma se šikmými, mísovitě zahloubenými stěnami a poměrně plochým šikmým dnem. Maximální rozměry činily 286×200 cm a hloubka 72 cm (obr. 13). Objekt byl vybrán ve dvou polovinách vcelku, na jihovýchodním okraji se stýkal s objektem 14, ale vzájemná superpozice nebyla rozeznána (obr. 3).

Obr. 13. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řezy objekty 8 a 14

Popis vrstev na řezu (*obr. 13*): (1) světle hnědá hlína s četnými skvrnami okrového jílu; (2) tmavý okrový jíl s četnými skvrnami hnědé hlíny; (3) tmavě hnědá hlína s ojedinělými skvrnami okrového jílu; (4) okrový jíl s malými skvrnami hnědé hlíny; (5) novodobý zásah – vkop.

Nálezy

Jižní polovina, inv. č. 298814–298817:

Pohár/zásobní hrnec: 1 zl. HP, 21.

Dna: 1 zl. D, 2, D0. – 1 zl. TD, 21, D2.

Atyp.: 1 zl. T, 2.

Kosti zvířecí: inv. č. 298817.

Severní polovina, inv. č. 298818–298820:

Atyp.: 1 zl. T, 4.

Mazanice: 5 zl. silně propálené spraše (písčito-hlinitá konzistence, bez otisků plev či travin), max. rozměr 70 mm, hmotnost cca 200 g, inv. č. 298819.

Kosti zvířecí: inv. č. 298820.

Objekt 9

Nepravidelně oválná mělká jáma mísovitého tvaru s poměrně plochým dnem. Maximální rozměry činily 194×160 cm a hloubka 26 cm. U severozápadního okraje vybíhala z objektu mělká mísovitá zahlobenina oválného tvaru označená jako 9 B. Objekt byl vybrán ve dvou polovinách vcelku, svým východním okrajem se spojoval se sousedním objektem 10 (*obr. 14*). Hranice mezi oběma objekty nebyla zřetelná, výplň přecházela plynule z jednoho do druhého bez možného odlišení (*obr. 3*). Zásyp tvořila v podstatě jedna vrstva hnědé jílovité hlíny s ojedinělými skvrnami okrového jílu různé velikosti, výraznějšími u dna (na řezu vrstva 1).

Nálezy

Jižní polovina, inv. č. 298821:

Okraj: 1 zl. OH, 20, O1.

Část B, inv. č. 298822:

Atyp.: 2 zl. T, 2. – 2 zl. T, 21.

Objekt 10

Velmi nepravidelná lalokovitá mělká jáma mísovitého tvaru s poměrně plochým dnem. Maximální rozměry činily 192×176 cm a hloubka 26 cm. Objekt byl vybrán ve dvou polovinách vcelku, svým západním okrajem se spojoval se sousedním objektem 9 (*obr. 14*). Hranice mezi oběma objekty nebyla zřetelná, výplň přecházela plynule z jednoho do druhého bez možného odlišení (*obr. 3*). Zásyp tvořila v podstatě jedna vrstva hnědé jílovité hlíny s ojedinělými skvrnami okrového jílu různé velikosti, výraznějšími u dna (na řezu vrstva 1).

Nálezy

Jižní polovina, inv. č. 298827–298832:

Poháry?: 1 zl. OH, 21, O4, Ø100. – 1 zl. OH, 21, O2, Ø±200.

Mísa: 1 zl. OP se svislou krátkou lištou na plecích, 2, O3, inv. č. 298829, *obr. 20:7*.

Atyp.: 10 zl. T, 2. – 2 zl. T, 25. – 8 zl. T, 21.

Brousek: 1 zl. pískovce o max. rozměru 50 mm a hmotnosti 20 g, patrně výrobní odpad, inv. č. 298831.

Kosti zvířecí: inv. č. 298832.

Severní polovina, inv. č. 298823–298826:

Okraj: 1 zl. OH, 2, O3.

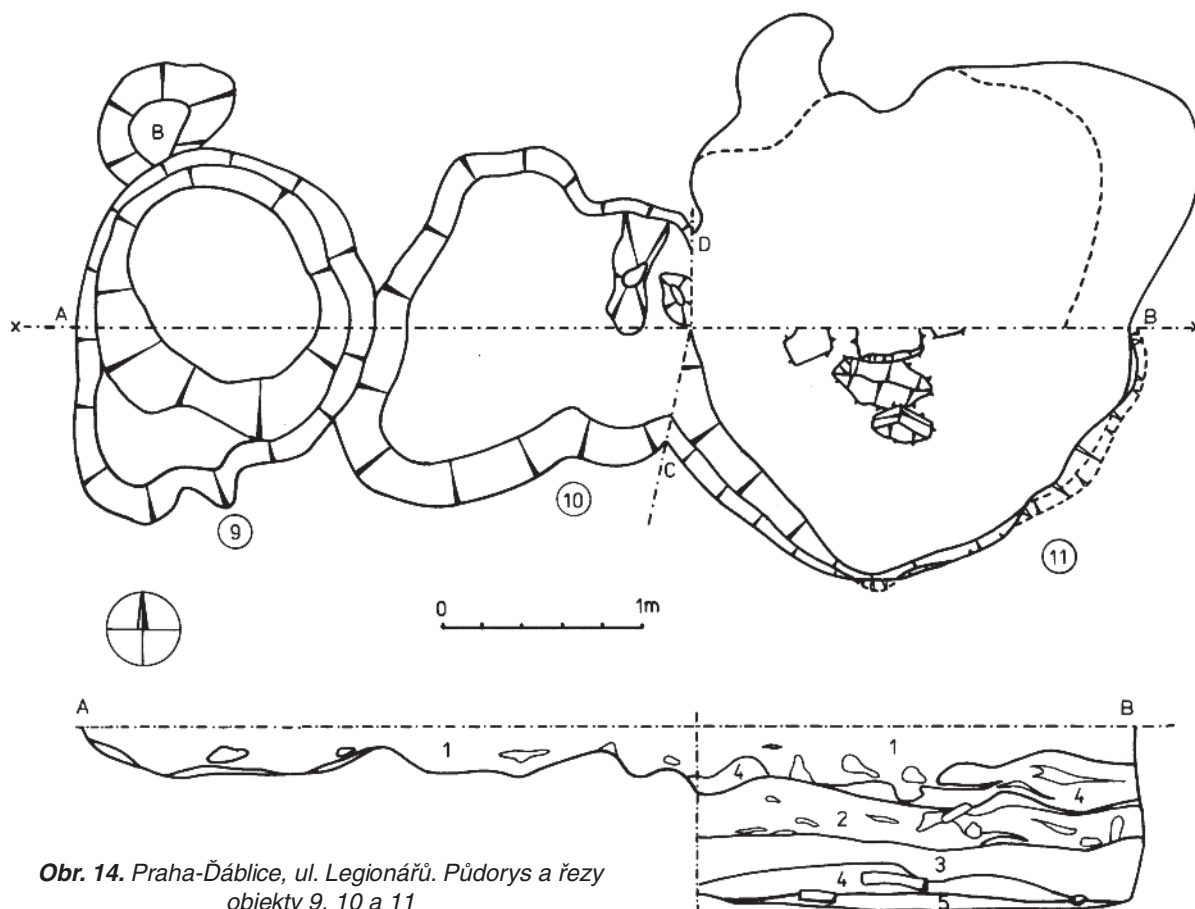
Atyp.: 5 zl. T, 2. – 2 zl. T, 21. – 3 zl. T, 31.

Mazanice: 4 omleté zl. o max. rozměru 50 mm a celkové hmotnosti 40 g, inv. č. 298825.

Kosti zvířecí: inv. č. 298826.

Objekt 11

Na povrchu nepravidelně oválná jáma s víceméně svislými rovnými stěnami a rovným plochým dnem, téměř válcovitého tvaru. Maximální zjištěné rozměry činily asi 260×240 cm a hloubka 92 cm (*obr. 14*). Objekt byl vybrán ve dvou polovinách, jižní po mechanických vrstvách 30 cm, severní poté vcelku. Svým západním okrajem se spojoval se sousedním objektem 10, přičemž hranice mezi oběma objekty nebyla zřetelná, výplň přecházela plynule z jednoho do druhého bez možného odlišení (*obr. 3*).

Obr. 14. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Půdorys a řezy objekty 9, 10 a 11

Popis vrstev na řezu (obr. 14): (1) hnědá jílovitá hlína s četnými skvrnami okrového jílu různé velikosti; (2) tmavě hnědá jílovitá hlína s ojedinělými menšími skvrnami okrového jílu a drobky mazanice, vrstva obsahovala velké množství zlomků zvířecích kostí; (3) světle hnědá jílovitá hlína s ojedinělými malými skvrnami okrového jílu a tmavě hnědé hlíny; (4) okrový jíl s malými skvrnami světle hnědé hlíny, ve vrstvě se vyskytovalo vícero ostrohranných kamenů větší velikosti (přes 30 cm); (5) hnědá jílovitá hlína s četnými malými skvrnami okrového jílu a tmavě hnědé hlíny.

Nálezy

Jižní polovina, hl. 0–30 cm (vrstvy 1 a 4), inv. č. 298833–298836:

Pohár?: 1 zl. OH, 2, O2, Ø±180.

Atyp.: 3 zl. T, 2.

Kosti zvířecí: inv. č. 298835 (ulita mlže) a inv. č. 298836.

Jižní polovina, hl. 30–60 cm (vrstvy 2 a 4), inv. č. 298837–298841:

Zásobní hrnec: 1 zl. OH, 2, O10, Ø±250, O 10 nehtovaný.

Atyp.: 2 zl. T, 2. – 2 zl. T, 21.

Mazanice: 3 porézní amorfní zl. o max. rozměru 70 mm a hmotnosti 180 g, inv. č. 298840.

Kosti zvířecí: inv. č. 298841.

Jižní polovina, hl. 60–90 cm (vrstvy 3, 4 a 5), inv. č. 298842–298846:

Džbán: 1 zl. HP zdobený brázděným vpichem, 21, inv. č. 298842, obr. 20:17.

Pohár: 1 zl. HS, 2, inv. č. 298843, obr. 20:15.

Atyp.: 7 zl. T, 2 (částečně přepálené). – 9 zl. T, 21.

Mazanice: 10 zl. s výraznými paralelními otisky kúlů o Ø cca 80 a prutů o Ø cca 30 mm, občas otisky travin (střecha?, výstelka?), max. rozměr 130 mm, hmotnost 1360 g, inv. č. 298844.

Kosti zvířecí: inv. č. 298845 a inv. č. 298846.

Severní polovina, hl. 0–80 cm, inv. č. 298847–298856:

Mísa/pohár: 1 zl. OP, 21, O2, Ø120, inv. č. 298847, obr. 20:16.

Dna: 1 zl. TD, 21, D1, Ø±80. – 1 zl. TD, 21, D2, Ø100.

Profil.: 1 zl. HP s náběhem na kořen ucha, 2.

Atyp.: 4 zl. T, 2. – 8 zl. T, 21.

Mazanice: 4 zl. o max. rozměru 160 mm s paralelními otisky kulatiny o průměru cca 30–40 mm, s protilehlou stranou obvykle hlazenou, inv. č. 298854.

Brousek: 1 pískovcový zl. o max. rozměru 30 mm a hmotnosti 20 g, se žlábkem o šířce 3–6 mm a hloubce 5–7 mm, inv. č. 298853.

Zrnotěrka/brousek: 1 deskovitý zl. se dvěma protilehlými pracovními plochami, max. rozměr 60 mm, hmotnost 140 g, inv. č. 298852.

Kosti zvířecí: inv. č. 298855 a 298856.

Objekt 12

Jáma menších rozměrů do 1 m hloubky s rovnými, konicky se rozšiřujícími stěnami směrem k plochému dnu. Její zbytek byl pouze evidován a zaměřen na stěně výkopu stavební jámy na jihozápadní hranici pozemku a zkoumané plochy (obr. 3).

Objekt 14

Velmi nepravidelně kruhová jáma se šikmými, mísovitě se zahlubujícími stěnami a rovným plochým dnem. Maximální rozměry činily 126×124 cm a hloubka 30 cm od povrchu skrývky (obr. 13). Její výplň byla vybrána vcelku, tvořila ji v podstatě jedna vrstva černé hutné jílovité hlíny (vrstva 6), velmi odlišná od výplně všech ostatních zahlubenejších objektů, kromě objektu 15, jehož výplň byla podobná. Objekt se na severozápadním okraji stýkal s objektem 8, ale vzájemná superpozice nebyla rozeznána (obr. 3).

Nálezy

(inv. č. 298859–298865):

Amfora: 1 zl. HP s mělkými širokými kanelurami na plecích, 21, inv. č. 298859, obr. 21:2 – k. mohylová, BrC2–D.

Mísa: část OD (6 zl.), 21, O1/O3, Ø dna 145, Ø ústí 260, výška 115 mm, inv. č. 298865, obr. 21:1 – d. laténská/římská.

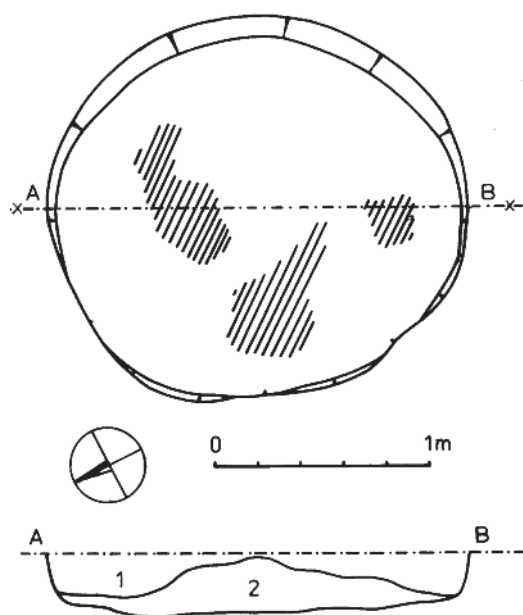
Zásobní hrnec: 1 zl. OH, 25, O2, Ø±200, inv. č. 298860 – eneolit?

Profil.: 1 zl. ploše válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 12×6 mm, 2, inv. č. 298861 – k. jordanovská.

Atyp.: 10 zl. T, 2. – 4 zl. T, 21. – 13 zl. T, 31 – d. bronzová?, d. laténská/římská?

Štípaná industrie: 1 zl. preparačního úštěpu, křemenec typu Skršín, 20×11×6 mm, inv. č. 298863 – neolit/eneolit.

Kosti zvířecí: inv. č. 298864.

Obr. 15. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů.
Půdorys a řez objektem 15

Objekt 15

Pravidelná kruhová jáma o průměru 180–190 cm a zjištěné hloubce 30 cm od povrchu skrývky (obr. 3). Objekt byl vybrán ve dvou polovinách, vcelku. Výplň tvořily dvě vrstvy, s těžko odlišitelným přechodem mezi sebou, z nichž horní byla podobná výplni objektu 14.

Popis vrstev na řezu (obr. 15): (1) černohnědá hutná jílovitá hlína s ojedinělými zrny žlutého jílu do velikosti 1 cm; (2) tmavě hnědá jílovitá hlína s četnými skvrnami okrového jílu do velikosti 2 cm. Na dně objektu byly zřetelné plochy do červena propáleného podložního okrového jílu (na obr. 15 šrafováno).

Nálezy

Jižní polovina, inv. č. 298875–298882:

Džbány: 1 zl. PS, 21, orn.: dvojitý rytý (jemně kanelovaný) žebříček, inv. č. 298879, obr. 20:22. – 1 zl. válečkovitého ucha, na řezu o rozměrech 24×17 mm, 2.

Mísa: 1 zl. OS s drobným válečkovitým uchem, 2, O2, Ø±250, inv. č. 298876, obr. 20:23.

Mísa?: 1 zl. OH s nálevkovitě rozevřeným ústím, 21, O2, Ø±250.

Dno: 1 zl. D, 2, D0.

Atyp.: 4 zl. T, 2. – 11 zl. T, 21. – 1 zl. T, 31. – 6 zl. T, 4.

Mazanice: 2 zl. silně propálené spraše deskovitého charakteru o max. rozměru 30 mm a hmotnosti 10 g, patrně pozůstatek výpalu dna objektu, inv. č. 298881.

Kosti zvířecí: inv. č. 298882.

Severní polovina, inv. č. 298866–298874:

Džbány: 1 zl. OH, 21, O1, Ø80, inv. č. 298866, *obr. 20:19*. – 1 zl. OH s válečkovitým uchem, 21, O1, Ø±50, inv. č. 298867, *obr. 20:18*. – 1 zl. PS, 21, orn.: žebříčky z drobných kanelur a šikmých vpichů, inv. č. 298869, *obr. 20:20*. Džbán?: 1 zl. P?, 21, orn.: rytá linie obrvená trojúhelníkovitými vrypy, inv. č. 298868, *obr. 20:21*.

Dno: 1 zl. TD, 2, D1, Ø100.

Atyp.: 6 zl. T, 2. – 7 zl. T, 21. – 3 zl. T, 31. – 2 zl. T, 4.

Mazanice: 1 zl. silně propálené spraše deskovitého charakteru (písčito-hlinitá konzistence bez otisků plev či travin), o max. rozměru 60 mm a hmotnosti 160 g, patrně pozůstatek výpalu dna objektu, inv. č. 298873.

Brousek: 1 zl. se dvěma pracovními plochami o max. rozměru 70 mm a hmotnosti 160 g, inv. č. 298872.

Kosti zvířecí: inv. č. 298874.

TYPY OBJEKTŮ A JEJICH ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Na sledované ploše v ulici Legionářů bylo identifikováno a různou měrou zkoumáno celkem 14 zahloubených objektů.⁴ S pozdní dobou kamennou nesouvisí jáma č. 14, datovaná s jistou rezervou do doby laténské až římské a obsahující nepočtené intruze z eneolitu a střední doby bronzové (*tab. 1; obr. 21*), nebude proto zařazena do další analýzy.

Zbýlých 13 situací je možné v zásadě rozdělit na dvě skupiny. První představují jámy nepravidelného tvaru, mnohdy s početnými laloky a mísovitými zahloubeninami, považované obvykle za objekty těžební, tedy hliníky. K nim je možné přiřadit poměrně mělké jámy č. 1 až 4 (*obr. 4–9*). Soujámí tvořené objekty 9, 10 a 11 je obtížně interpretovatelné, zdá se však, že jde ve skutečnosti o dvě entity, kdy by bylo možné vzhledem k nepravidelностям půdorysu a dna považovat objekty 9 a 10 za jednu těžební jámu, kterou narušuje či je jí narušeno půdorysně ne zcela pravidelné (již destruované?) silo č. 11, ovšem s kolmými stěnami, příznačnými pro tento typ objektů (*obr. 14*). Případná vzájemná stratigrafická pozice obou struktur není příliš uspokojivě řešitelná, ani na základě kreslených profilů, ani nepočteného eneolitického materiálu (srv. *tab. 1; obr. 20:7,15–17*).

Druhou skupinu představují jámy oválného až kruhového půdorysu a pravidelného řezu, s funkcí nejspíše skladovací. V předchozím odstavci byl již zmíněn objekt č. 11, dále bychom sem zařadili jámy č. 8, 12 a 15 (*obr. 13 a 15*). Zcela pravidelné jámy s kolmými stěnami a rovným plochým dnem (zde objekt 15 a nejspíše i 11 a 12) bývají považovány za sila, zbylé jsou odrazem blíže nespecifikovaných funkcí zásobních. Interpretaci objektu 15 jako sila podporuje též jeho do červena propálené dno. Blíže charakterizovat nelze drobné zahloubeniny č. 5, 6 a 7, u nichž může jít vzhledem k rozměrům i o sloupové jámy.

V rozmístění objektů nelze pozorovat žádné pravidelnosti, orientace delších os, pokud existují a jsou zjištělné, též nenavozují představu pravidelnějšího uspořádání. Z absence výraznějšího množství sloupových jam nelze usuzovat na umístění objektů mimo vlastní zastavěnou plochu sídliště či sídlišť, i když zejména hliníky byly sotva zakládány uprostřed osad. Zcela stranou je v tomto ohledu nutné ponechat jámy zásobního charakteru, jejichž prostorový vztah k obytným částem sídlišť je podle etnografických analogií velmi variabilní (srv. *Kunz 2004, 73–90*).

KERAMIKA A DATOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH OBJEKTŮ

Jako obvykle je hlavním informačním zdrojem pro datování objektů keramika, jejíž základní proporce jsou znázorněny na *tab. 1*. Celkem bylo získáno 1112 zlomků, včetně keramiky z mladšího objektu 14, datovaného do období laténského či římského, který proto dále nebude uvažován. Kromě něj je třeba z další analýzy vyloučit i další objekty, tentokrát z důvodů naprosto nedostatečného množství získaných pramenů. Při vědomí polykulturního charakteru pravěkého osídlení intravilánu Ďáblic u nich totiž nelze spolehlivě oddělit obsah časově související s užíváním jámy od nahodilých starších intruzí. Hladina četnosti nálezů dělicí soubory na dvě skupiny je jistě subjektivní a může být případ od případu jiná (srv. *Pavlu*

⁴ Číslování objektů výzkumu z roku 1999 končí sice položkou č. 15, avšak jáma č. 13 byla později včleněna zpět do objektu č. 1. Zcela mimo diskusi stojí situace jam z roku 1967, zřejmě je u nich pouze to, že jde o sídlištní objekty, ovšem neznámých proporcí.

Tab. 1. Praha-Ďáblice. Základní četnosti keramiky ve všech zkoumaných objektech. Ve sloupci Profil jsou uvedeny zbylé tzv. typické střepty, nezahrnuté do kolonek Dna a Okraje – zlomky zdobené, pupky, ucha, zlomky výrazněji profilované

Rok	Číslo objektu	Typ objektu	Atyp	Dna	Okraje	Profil	Celkem	Datování	Intruze
1967	01	jáma	60	9	20	10	99	en.jor	ne.lin 5 ks
1967	02	jáma	0	0	1	0	1	en.jor?	
1999	01 A, hl. 0-30 cm	hliník (deprese)	152	11	20	6	189	en.nal	en.jor
1999	01 ostatní	hliník	198	29	25	23	275	en.jor	en.jor starší
1999	02	hliník	24	1	4	0	29	en.nal?	
1999	03	hliník	185	12	23	14	234	en.nal	en.jor
1999	04	hliník	88	6	10	5	109	en.nal	en.jor
1999	05	jáma	0	0	0	0	0	pravek	
1999	06	jáma	2	0	1	0	3	en.jor?	
1999	07	jáma	0	0	0	0	0	pravek	
1999	08	jáma	2	2	0	1	5	pravek	
1999	09	jáma	4	0	1	0	5	pravek	
1999	10	jáma	30	0	4	0	34	en.nal?	en.jor?
1999	11	silo	35	2	3	3	43	en.nal?	en.jor
1999	12	silo?	0	0	0	0	0	pravek	
1999	14	jáma	29	2	3	2	36	la-ri?	eneoli, br.moh
1999	15	silo	40	2	4	4	50	en.jor	
	Celkem		849	76	119	68	1112		

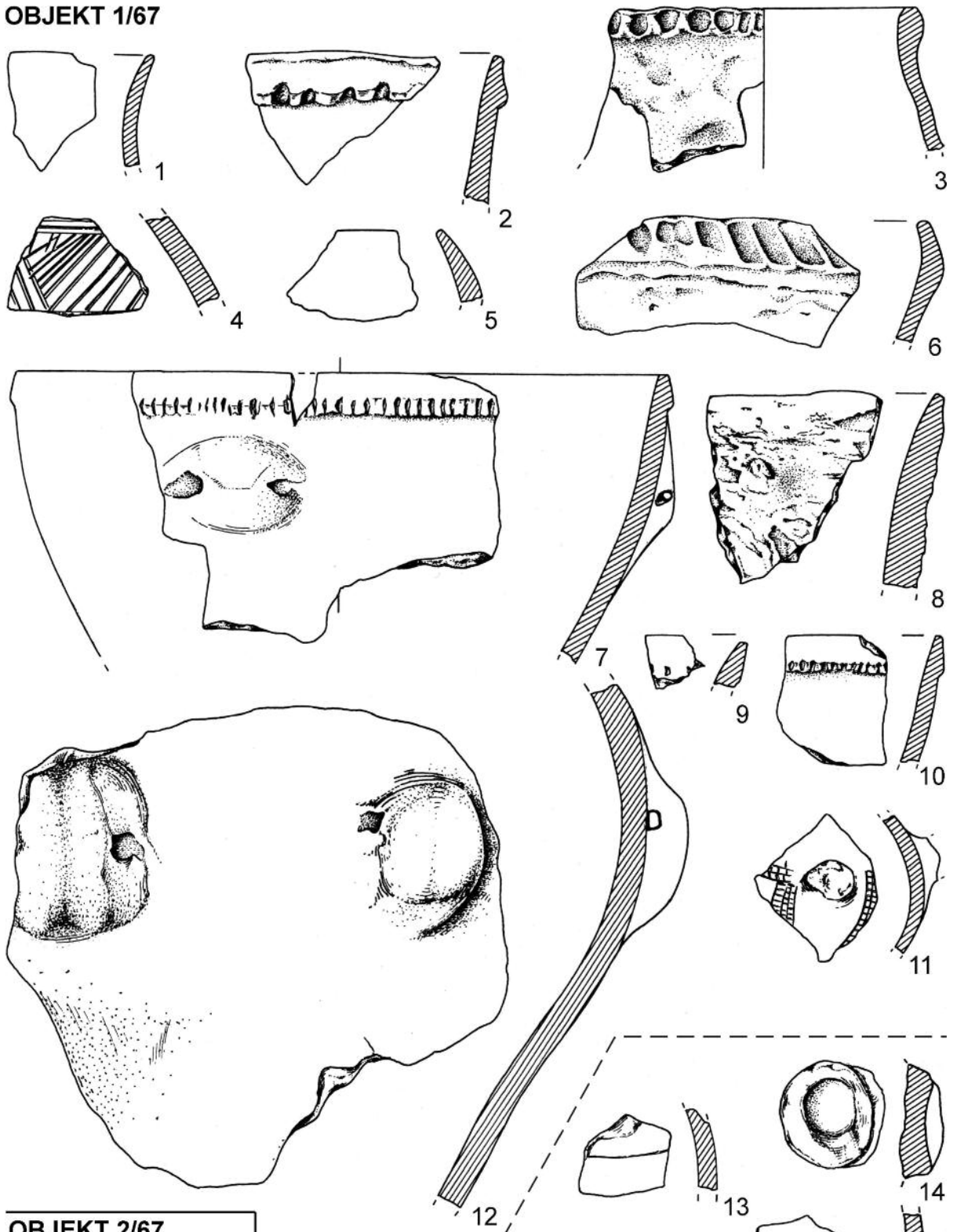
1977, 28–29). Již při zběžném pohledu na *tab. 1* je však zřejmé, že je zcela zbytečné zabývat se dále objekty jen s několika málo zlomky keramiky, jako je jáma 2 z roku 1967 a objekty 5 až 9 a 12 z roku 1999.

K následné analýze jsou tedy použitelné pouze objekty 1/67, a dále 1–4, 10–11 a 15 z roku 1999, celkem 8 případů (viz *tab. 2*) s 1057 zlomky keramiky. Nejvyšší četnosti dosahuje kolekce z objektu 1/99, celkem 464 zlomků, která se ovšem chronologicky rozpadá na dvě podmnožiny, z nichž jednu můžeme spojit s kulturou jordanovskou (275 zl.) a druhou s nálevkovitými poháry (189 zl.), jak bude dovozeno níže. Následuje objekt 3/99 s 234 zlomky, hliník 4/99 se 109 kusy, jáma 1/67 s 94 zlomky, 50 střeptů bylo vyzvednuto ze síla 15/99 a 43 ze síla 11/99, z jámy 10/99 máme k dispozici 34 zlomky a 29 z hliníku 2/99. Podle klasifikace M. Zápotockého (1996, 439) tak můžeme považovat soubory z objektů 1/67, 2/99, 10–11/99 a 15/99 za „malé“ a pouze kolekce z hliníků 1/99, 3/99 a 4/99 za „menší střední“. Jak bylo konstatováno již dříve, ani soubory „velké“, tj. nad 1000 kusů, nemusí zahrnovat celé kvalitativní spektrum keramiky (Kalferst – Zápotocký 1991, 380, 397), prezenci či absenci některých typů nádob tedy nelze klást do příčinných souvislostí. Pro srovnání, nedávno publikované reprezentativnější soubory z nedaleké polohy K Letňanům se početně pohybovaly zhruba v témže intervalu (Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 100, *tab. 1 a 2*).

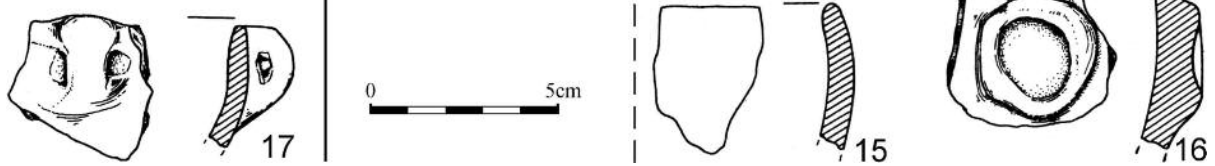
Již zběžný pohled na publikovaný materiál ukazuje (*obr. 16–20*), že eneolit je zastoupen v zásadě třemi horizonty, a sice mladším stupněm jordanovské kultury, bohatě doloženým v místě již dříve (Lüning 1976, 175–177, Taf. 66–71; Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 102–106, *obr. 15–22*), dále starším obdobím téže kultury a poté sířemským stupněm kultury nálevkovitých pohárů, přičemž obě posledně jmenované položky jsou ve zdejší eneolitické materiálu bezpečně evidovány poprvé.

Nálezy ze staršího horizontu jordanovské kultury byly identifikovány v částech B a D objektu 1/99, případně při jeho začišťování, a představují nejspíše intruzi v tomto hliníku, datovaném v zásadě do mladšího období téže kultury (*obr. 18:17–18; 19:4,6–7*). Jde o zlomky typických džbánů s rytými krokvicemi na plecích, které plně korespondují s uspořádáním výzdoby typickým pro starší horizont (Neustupný 1969, 274–277, *Tab. I; Lüning 1976, 131–132, Abb. 20*). Jde o první bezpečné doklady osídlení tohoto stupně, který tak společně s nemnohými nálezy přechodného lengyelsko-jordanovského horizontu střešovického (Štorch 1915, 73, *Abb. V:2* vpravo nahoře a vlevo dole; srv. Zápotocká 1969, Taf. XII:4 a 7) reprezentuje počáteční stadium raného eneolitu v Ďáblicích. Keramika provázející zmíněné zdobené džbány je obecně pozdně lengyelského charakteru, čili z valné části bez ornamentace (srv. archaičtější soubory z Horního Cetna a Prahy-Střešovic – Zápotocká 1969; *táž 1981, 48, obr. 1–3*) a tudíž velmi obtížně identifikovatelná, což samozřejmě platí i pro případný průvodní materiál v Ďáblicích. Některé tvary jsou navíc prů-

OBJEKT 1/67

OBJEKT 2/67

Obr. 16. Praha-Ďáblice, ul. Mšenská. Výběr nálezů z jam 1 a 2 z roku 1967. Kreslíla M. Fábiková

Tab. 2. Praha-Ďáblice. Základní struktura vybraných keramických souborů, tj. s četností vyšší než 25 jedinců, bez mladšího objektu č. 14 a intruze lineární keramiky v jámě 1 z roku 1967. Ve sloupci Profil jsou uvedeny zbylé tzv. typické střepy, nezahrnuté do kolonek Dna a Okraje - zlomky zdobené, pupky, ucha, zlomky výrazněji profilované. Ve sloupci Orn jsou vyjádřeny četnosti střepů s typickou vhloubenou výzdobou, kolonka P4 znázorňuje podíl střepů s blátitým povrchem, D4 podíl den oble vymezených, O3 a O10 zastoupení příslušných typů okrajů, sloupec Ost další kulturně průkaznější zlomky – válečkovitá ucha, pásková ucha, tyčinkovitě provrtané pupky atp. a konečně Intruze vzájemně poznatelné kontaminace kultur jordanovské a nálevkovitých pohárů

Rok	Číslo objektu	-	Atyp	Dna	Okraje	Profil	Celkem	Orn	P4	D4	O3	O10	Ost	Datování	Intruze
1967	01	Σ	59	9	19	7	94	2	12	0	0	13	3	en.jor	0
1967	01	%	62,8	9,6	20,2	7,4	100	2,1	12,8	0	0	13,8	3,2		0
1999	01 A, hl. 0-30 cm	Σ	152	11	20	6	189	1	4	0	7	9	1	en.nal	1 en.jor
1999	01 A, hl. 0-30 cm	%	80,4	5,8	10,6	3,2	100	0,5	2,1	0	3,7	4,8	0,5		0,5
1999	01 ostatní	Σ	198	29	25	23	275	12	36	0	3	10	9	en.jor	1 en.nal
1999	01 ostatní	%	72	11	9,1	8,4	100	4,4	13,1	0	1,1	3,6	3,3		0,4
1999	02	Σ	24	1	4	0	29	0	6	0	0	1	1	en.nal?	0
1999	02	%	82,8	3,4	13,8	0	100	0	20,7	0	0	3,4	3,4		0
1999	03	Σ	185	12	23	14	234	3	12	0	9	2	2	en.nal	6 en.jor
1999	03	%	79,1	5,1	9,8	6	100	1,3	5,1	0	3,8	0,9	0,9		2,6
1999	04	Σ	88	6	10	5	109	2	7	0	2	0	1	en.nal	1 en.jor
1999	04	%	80,7	5,5	9,2	4,6	100	1,8	6,4	0	1,8	0	0,9		0,9
1999	10	Σ	30	0	4	0	34	0	0	0	2	0	0	en.nal?	1 en.jor?
1999	10	%	88,2	0	11,8	0	100	0	0	0	5,9	0	0		2,9
1999	11	Σ	35	2	3	3	43	0	0	0	0	1	1	en.nal?	1 en.jor
1999	11	%	81,3	4,7	7	7	100	0	0	0	0	2,3	2,3		2,3
1999	15	Σ	40	2	4	4	50	3	8	0	0	0	3	en.jor	0
1999	15	%	80	4	8	8	100	6	16	6	0	0	6		0
	Celkem en.jor	Σ	297	40	48	34	419	17	56	0	3	23	15	en.jor	1
	Celkem en.jor	%	70,9	9,6	11,4	8,1	100	4,1	13,4	0	0,7	5,5	3,6		0,2
	Celkem en.nal	Σ	514	32	64	28	638	6	29	0	20	13	6	en.nal	10
	Celkem en.nal	%	80,6	5	10	4,4	100	0,9	4,5	0	3,1	2	0,9		1,6
	Celkem	Σ	811	72	112	62	1057	23	85	0	23	36	21		11
	Celkem	%	76,7	6,8	10,6	5,9	100	2,2	8	0	2,2	3,4	2		1

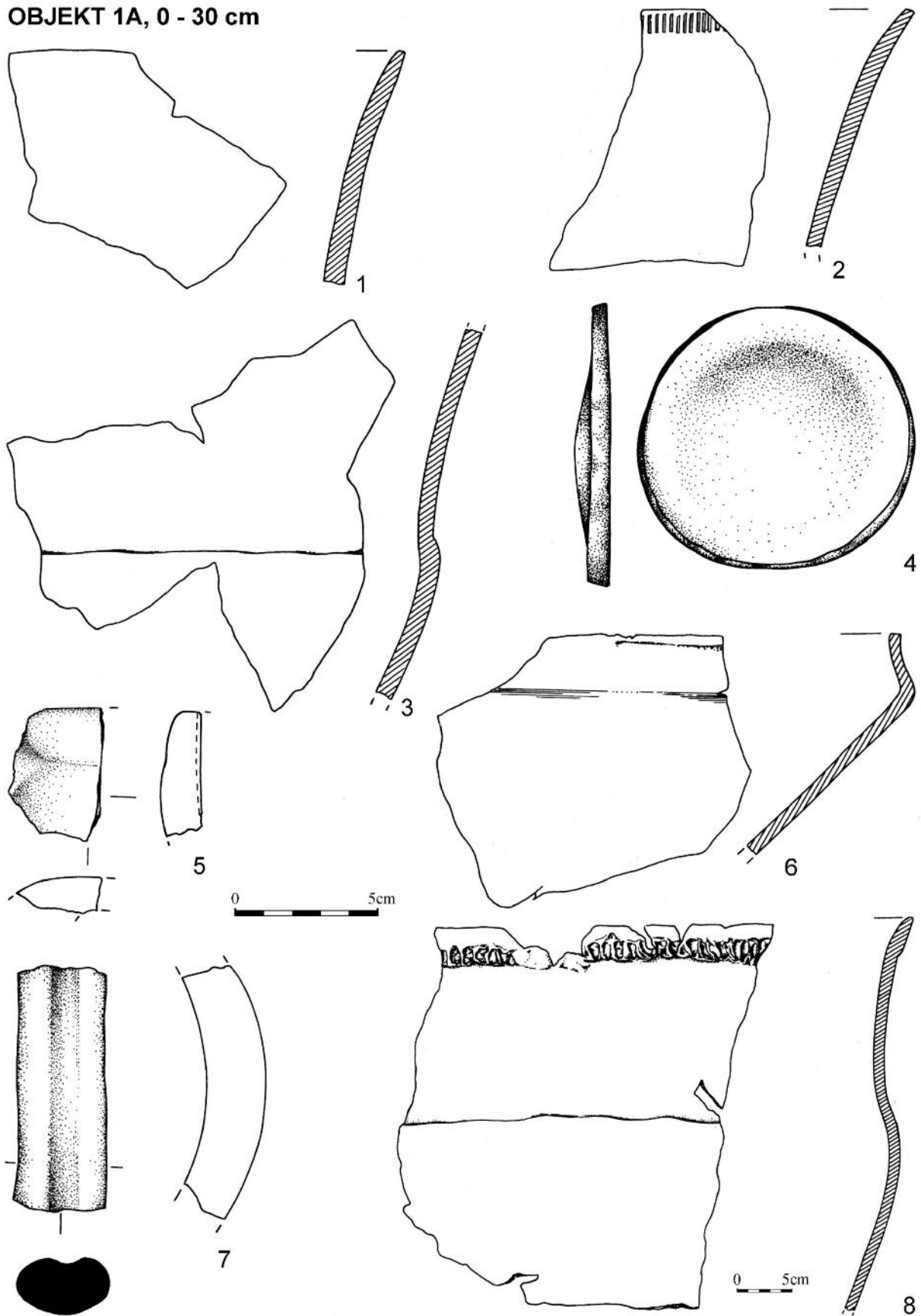
běžné, čili jejich chronologická pozice může být v případě zastoupení více raně eneolitických horizontů alternativní (z části B objektu 1 např. zlomek mísy na nožce /?/ – obr. 18:25).

Dominantní část jordanovského materiálu z Ďáblic představuje keramika z mladšího období této kultury. Jde zejména o nálezy z objektu-jámy č. 1 z roku 1967 (obr. 16:1–12) a objektu 15 z roku 1999 (obr. 20:18–23), které tak můžeme považovat za čistě jordanovské, dále významnou část materiálu z objektu-hliníku 1/99 (obr. 17:7; 18:1–11, 14–16, 19–24; 19:1–3) a prameny v mladších objektech kultury nálevkovitých pohárů, hodnocené jako intruze (např. obr. 19:10, 15, 17, 25; 20:14, 17).⁵

Tvarové spektrum probíraných objektů mladojordanovského horizontu sestává zejména ze džbánů s válečkovitými až ploše válečkovitými uchy (obr. 17:7; 18:8, 19, 21; 19:15), která vyběhají přímo z okraje (obr. 18:11; 20:18), s charakteristickou výzdobou různě uspořádaných žebříčků (obr. 16:11; 18:6; 20:20, 22), kanelur komponovaných do motivu vlčích zubů (obr. 16:4; 18:24) a obrvených linií (obr. 18:14; 20:17, 21), srv. Lüning 1976, Taf. 64–71. Pro některé prvky, zejména obrvené linie a vertikální žebříčky, bychom našli analogie též v mladojordanovské skupině Jenštejn (Zápotocký – Dreslerová 1996, 31–32, obr. 18). Dalším výrazným raně eneolitickým typem jsou amfory s věncem pupkovitých uch na maximální výduti (obr. 16:12; 18:9, 10; 19:10), jejichž výskyt lze v českém materiálu doložit poprvé v mladojordanovském materiálu (Praha-Ďáblice, objekt 12/2004: Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 106, obr. 22:11). Tyto amfory jsou výrazně zastoupeny zejména v již zmíněné skupině Jenštejn a dále v souborech schussenriedského charakteru (Zápotocký – Dreslerová 1996, 32–34, obr. 17). V materiálu těchto horizontů najdeme

⁵ Raně eneolitické hrdlo džbánu z objektu 6/99 (obr. 19:8) se zachovalou výzdobou horizontálního žebříčku není možné vzhledem k neznámé povaze doprovodného výzdobného motivu detailněji hodnotit, může jít jak o zlomek jordanovského, tak schussenriedského džbánu (srv. Lüning 1976, Taf. 44:7, 10; 46:11; 54:15; 63:11). Při vědomí nízké četnosti materiálu v něm (pouhé 3 zlomky!) a polykulturním charakteru lokality by bylo samotné datování objektu beztak sporné.

OBJEKT 1A, 0 - 30 cm

Obr. 17. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Výběr nálezů z objektu 1. Kreslila M. Fábiková

též přibližné analogie pro oble kónickou mísu s pupkovitým okrajem pod okrajem (*obr. 16:7,9,10*; srv. *Zápotocký 1996*, 442, *obr. 21:44*; *Lüning 1976*, Taf. 46:6). V kulturně příbuzném prostředí jihozápadního Německa jsou ovšem doloženy např. již ve skupině Schwieberdingen (*Gleser 1995*, 250), zhruba paralelní s jordanovskou kulturou; její přítomnost tedy v předkládaném souboru nepřekvapí. Ostatní tvary, jako nezdobené poháry (*obr. 16:1; 18:1*), poháry a zásobní hrnce s prstovanými či nehtovanými okrajovými lištami, často s blátitým povrchem (např. *obr. 16:2; 18:3,4,15,16; 19:2,3*), mísy s nálevkovitě rozevřenými (*obr. 20:23*) i se zataženými okraji, někdy se svislými žebry na plecích (*obr. 16:5; 18:2,5,25; 20:7*), příp. na nožce (*obr. 19:25*), jsou chronologicky průběžné a v různých obměnách je najdeme v keramických kolekcích mnoha horizontů raného i starého eneolitu.

Mladojordanovskému horizontu tedy můžeme přiřadit bezpečně objekt 15/99 a velmi pravděpodobně i jámu 1/67 – za předpokladu, že se zbylým materiálem časově souvisí i zlomek z chronologicky citlivého džbánů s kanelovanými vlčími zuby (*obr. 16:4*). Zcela zvláštní postavení však zaujímá hliník č. 1/99. V určité obměně se u něj opakuje situace zjištěná analýzou keramického materiálu z podobného typu objektu č. 2 z výzkumu v ulici K Letňanům roku 2004, kdy byla ve spodních partiích identifikována výhradně keramika jordanovské kultury a ve svrchní vrstvě též zlomky kultury nálevkovitých pohárů (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 106–110, *obr. 14–15*). Ve výplni objektu 1/99 byla rovněž zjištěna převážně keramika jordanovské kultury, avšak zejména z mechanické vrstvy 0–30 cm, z místa, kde je hliník nejhlubší, máme k dispozici materiál sířemského stupně nálevkovitých pohárů (z typických zlomků zejména *obr. 17:2*, patrně i *17:1,3,6,8*; srv. též výskyt okrajů O3, *tab. 2*, viz níže).⁶ Jako nejpravděpodobnější vysvětlení této nálezové situace se opět jeví výklad, že jordanovský hliník zůstal dlouhá staletí částečně nezanesený, přičemž prohlubeň byla zaplněna až jednorázovou aktivitou nositelů sířemského stupně nálevkovitých pohárů. Objekt by tak musel zůstat otevřený více než 500 let, pokud by mladší jordanovský stupeň spadl zhruba do 42./41. století (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 110) a stupeň sířemský do 36./35. století př. n. l. (datování ¹⁴C z Makotřas a Prahy-Dejvic – Baby, viz *Pleslová-Štiková 1985*, 183–184; *Havel 1986*, 35–37, 51; *Müller 2001*, 87).

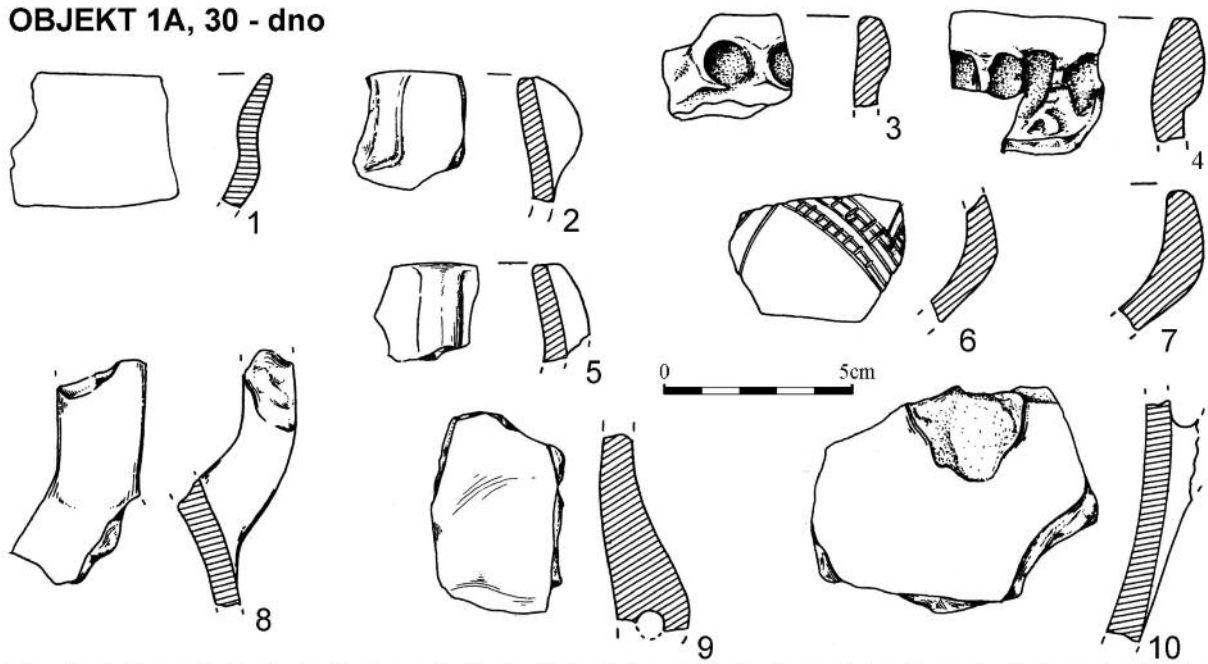
Nutno podotknout, že pozorování založené na analýze keramického materiálu příliš neodpovídá situaci dokumentované na řezech objektem, kdy se zdá, že hliník v nejhlubším místě může porušovat mladší jáma (*obr. 5 a 6*). Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry odpovídaly ostré přechody mezi vrstvami znázorněné na dokumentaci reálné terénní situaci – dle popisu jsou si vrstvy velmi podobné a jejich různé barevné a strukturní nuance mohly být způsobeny nepravidelnostmi zanášení hliníku, podmíněnými rovněž různými hloubkovými úrovněmi dna. Jinými slovy, jedna a tatáž vrstva se pochopitelně může jevit v různých částech objektu rozdílně a při mechanickém způsobu dokumentace profilů může docházet k významným posunům stratigrafických vztahů. Každopádně dnes již nelze popisovanou situaci zcela uspokojivě vyřešit a možnost mladšího zásahu jámy kultury nálevkovitých pohárů do staršího hliníku kultury jordanovské není možné úplně vyloučit.

Materiál sířemského stupně kultury nálevkovitých pohárů je kromě hliníku 1/99 doložen i v dalších objektech (*obj. 2–4, 10 a 11*), které jsou zřejmě již výsledkem záměrné terénní aktivity tvůrců diskutovaného stupně, přičemž omezený výskyt jordanovské keramiky (*obr. 19:14–15, 17, 25; 20:14, 17*) lze nejspíše vysvětlit jako intruzi staršího data.

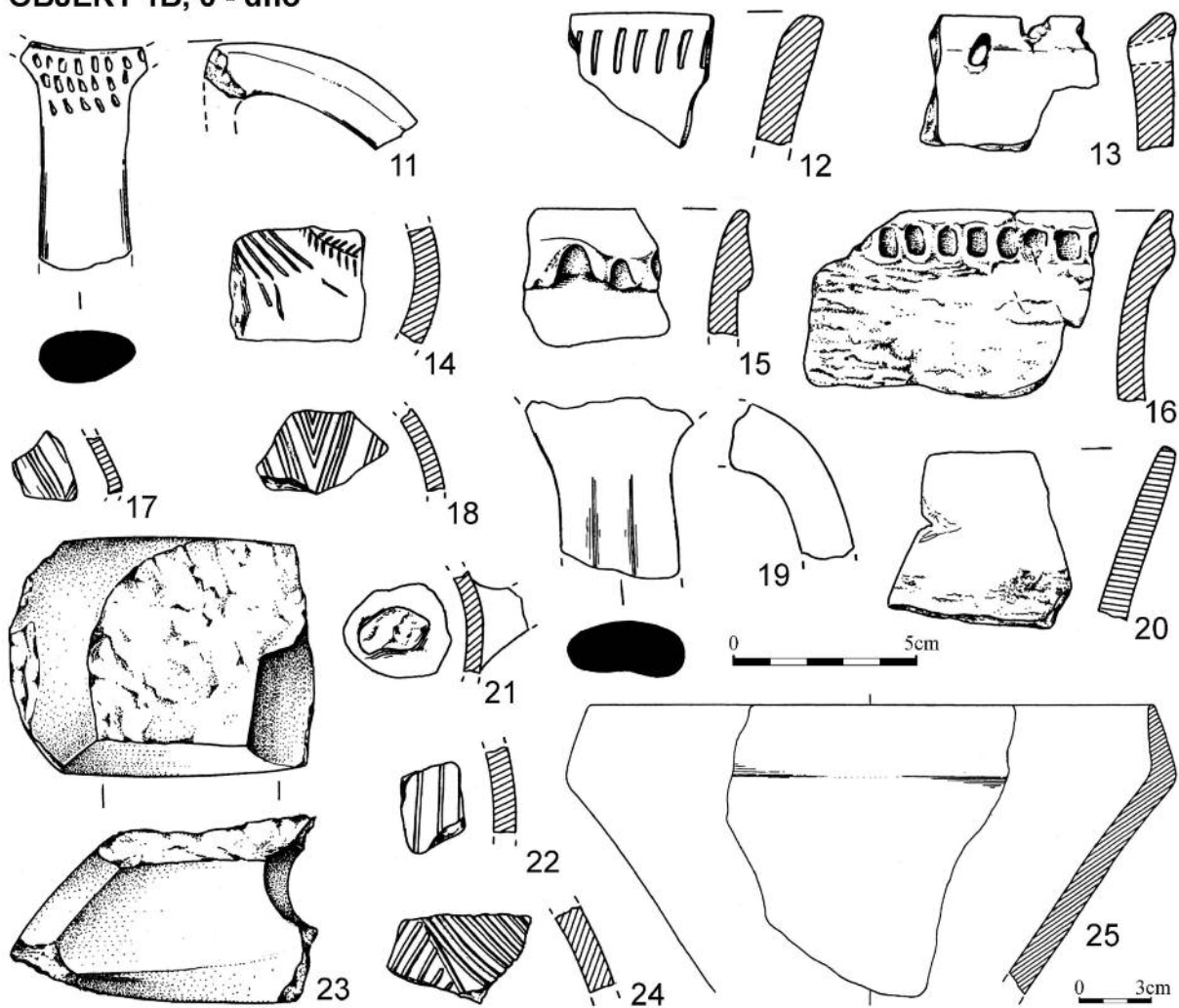
Určujícím prvkem sířemského stupně (*Zápotocký 1958*, 672–680) je bezpochyby výzdoba sestávající z řádku sloupkovitých kolků pod okraji pohárů a nálevkovitých hrnců (*obr. 17:2; 18:12; 19:16; 20:8, 10*). Celou řadu analogií lze nalézt např. na nejvýznamnějším nalezišti této doby, v Makotřasech (*Pleslová-Štiková 1985*, Pl. I:3, 4; XIII:1; XVII:4, 5 atd.), případně na eponymní lokalitě (*Preidel 1936*, Abb. 2:7). Zdobené tvary jsou však spíše v menšině (srv. *tab. 2*, viz níže), přičemž ostatní nálevkovité tvary (*obr. 17:1,3; 19:23; 20:4,6,15*) jsou v rámci kultury vcelku průběžné. Další keramickou kategorií jsou mísy se zataženým okrajem (*obr. 17:6; 19:18, 19; 20:9, 11*; srv. *Pleslová-Štiková 1985*, Fig. 19:Blab), výraznější profilací přece jen odlišné od podobných tvarů jordanovských. Pro ojedinělé zdobené kusy (*obr. 19:9*) lze nalézt přesné obdoby opět v Makotřasech (*Pleslová-Štiková 1985*, Pl. XLI:4) či na eponymní lokalitě (*Preidel 1936*, Abb. 2:1). Zlomky páskových uch (nezobrazeno) dokumentují přítomnost amfor, v jednom

⁶ Rozdělení není pochopitelně absolutní, ojediněle se zlomky nálevkovitých pohárů vyskytují i mimo část A, hl. 0–30 cm, např. část zásobnicovitého tvaru s řádkem otvorů pod okrajem (*obr. 18:13*), s analogií přímo v Sířemi (*Preidel 1936*, Abb. 3). Nastíněnému výkladu však v zásadě neodporují.

OBJEKT 1A, 30 - dno

OBJEKT 1B, 0 - dno

Obr. 18. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Výběr nálezů z objektu 1. Kreslila M. Fábiková

případě (*obr. 20:12*) nejspíše koflíku (srv. *Pleslová-Štiková 1985*, Fig. 20; *Zápotocký 2002b*, *obr. 12:2*). Lištovitě zesílené okraje zásobních tvarů (*obr. 17:8*) rovněž nejsou ve staroeneolitickém materiálu zcela výjimečné.

Pro datování vybraných objektů s vyšší četností keramiky je možné využít i základní kvantitativní srovnání (*tab. 2*), resp. hojnost výskytu některých znaků, poměr keramiky zdobené a nezdobené atp., ovšem po odečtení zjevných intruzí. Z celkových 1057 analyzovaných zlomků keramiky patří 419 objektům přisouzeným jordanovské kultuře a 638 situacím řazeným k nálevkovitým pohárům, přičemž rozdíly mezi výskytem jednotlivých znaků jsou zřejmé. Podíl zdobených zlomků u první z nich kolísá od 2,1 do 6 % a dosahuje průměrné hodnoty 4,1 % (sloupec Orn, detailní vysvětlivky k jednotlivým znakům viz popis u *tab. 2*). Tato hodnota vcelku odpovídá číslům zjištěným analýzou dáblického sídliště téže kultury, zkoumaného v roce 2004: 2,3 – 8,0 %, v průměru 6,7 %, bez horní vrstvy objektu 2, která je odlišného stáří (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 102, *tab. 2*). Četnost vhloubené výzdoby u objektů kultury nálevkovitých pohárů se však pohybuje mezi 0 a 1,8 %, v průměru 0,9 %. Obdobné parametry byly zjištěny u již analyzovaných souborů sířemského stupně, např. ve Vikleticích činí podíl vhloubené výzdoby pouhých 0,4 % (*Zápotocký 2002b*, 289 a *obr.*). Podobné disproporce můžeme sledovat i u dalšího znaku, zastoupení blátitě úpravy povrchu (P4). V jordanovských souborech dosahuje hodnoty 13,4 % (ve výše citované kulturně analogické kolekci dokonce 27,8 %). Naopak u nálevkovitých pohárů pouhých 4,5 %, navíc by tato hodnota mohla být ještě nižší, pokud uvážíme, že by alespoň v některých případech mohlo jít i o starší jordanovskou intruzi. Celkově by se tak mohla blížit situaci baalberského stupně v Benátkách, kde se pohybuje v intervalu 1,6 – 4,3 % (*Kalferst – Zápotocký 1991*, 403). U objektů sířemského stupně ubývá i okrajů se zesílenou lištou, zespodu prstovanou či nehtovanou (O10, jen 2 % oproti jordanovským 5,5 %), kdy je třeba hodnotu pro nálevkovité poháry opět posuzovat s vědomím možného započtení starší jordanovské intruze. Pro srovnání, v sířemských Vikleticích je tato úprava doložena pouze v jednom případě ze 1133 zlomků (*Zápotocký 2002b*, 291). Pro definici rozdílů mezi keramikou obou pojednávaných horizontů je možné použít ještě zastoupení okrajů O3, tj. seříznutých. Ty jsou zcela typické pro horizont nálevkovitých pohárů (31,2 % ze všech okrajů). U jordanovských souborů tvoří pouhých 6,2 % ze sumy okrajů a jsou doloženy pouze v objektu 1/99, kde je možný prostup situací obou kultur. Zdá se tedy, že tento typ okraje je typický až pro nálevkovité poháry, čili mohl by být vhodným rozlišovacím znakem, sledovatelným na keramice raného a starého eneolitu.

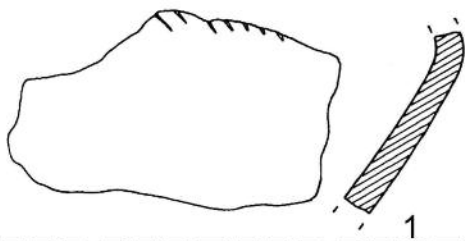
Výše uvedená pozorování umocňují oprávněnost zařazení jednotlivých objektů daným kulturám, tak jak je patrné z *tab. 2*. Poukazují rovněž na známou skutečnost, že zběžné datování polykulturních lokalit pouze podle tzv. typických střepů může být silně zavádějící, pokud je abstrahováno od kvantitativních charakteristik. Může se tak stát, že soubory jsou řazeny těm kulturám, které jsou ornamentačně bohatší, na úkor těch prakticky nezdobených. To je i případ kultur jordanovské a nálevkovitých pohárů.

Závěrem je třeba zmínit i jiné keramické artefakty, datovatelné pouze podle souvislosti s ostatními nálezy, nejspíše tedy do kultury nálevkovitých pohárů. Jde především o kruhovou destičku z horních vrstev hliníku 1/99 (*obr. 17:4*), zlomek přeslenu z objektu 3/99 (*obr. 19:24*) a část lžičky z téhož objektu (*obr. 19:13*). Kruhová destička je evidentně vybroušena ze dna nádoby a to velmi pečlivě, její přesné opracování ukazuje na nenáhodnou úpravu a záměrnou účelovou výrobu. I proto se tu nabízí jistá podobnost s tzv. keramickými talíři, vyskytujícími se též v prostředí kultury nálevkovitých pohárů (např. *Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 106). Oproti obvyklým exemplářům keramických talířů je však tato destička velmi malá, má pouhých 9,5 cm v průměru.

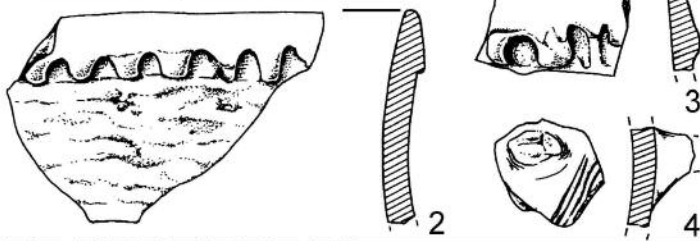
OSTATNÍ NÁLEZY

Mezi nejběžnější kategorií tohoto typu patří zajiště mazanice. V Dáblících se její úlomky dochovaly prakticky v každém objektu, zpravidla však pouze v podobě několika málo silně omletých zlomků, o celkové hmotnosti do 100 gramů. Větší kusy byly registrovány v objektu 1/99, a to jak v horní vrstvě části A s převahou sířemského materiálu, odkud pochází cca 300 g mazanice, včetně jednoho případu s otiskem kůlu o průměru cca 15 cm, tak jeho zbytku s jordanovskými nálezy, kde bylo odebráno zhruba 1000 g. V části B se rovněž vyskytly kusy s otisky kulatiny o průměru cca 5 až 8 cm, v některých případech evidentně z dřevěných konstrukcí, kde byla kulatina kladena těsně vedle sebe. Početnější a výraznější zlomky byly nalezeny v severní části objektu 3/99, řazeného ke kultuře nálevkovitých pohárů, a to zhruba 25 zlomků o ma-

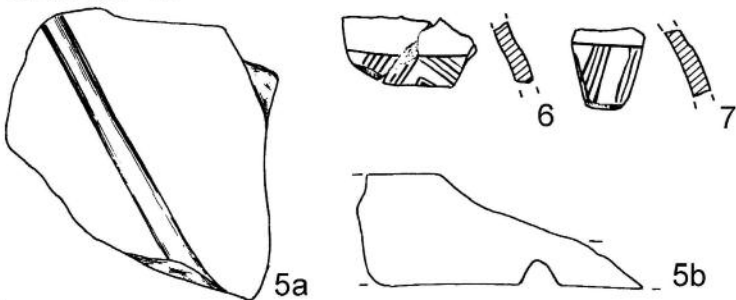
OBJEKT 1C

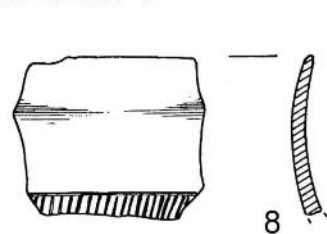
OBJEKT 1, ZAČIŠŤOVÁNÍ

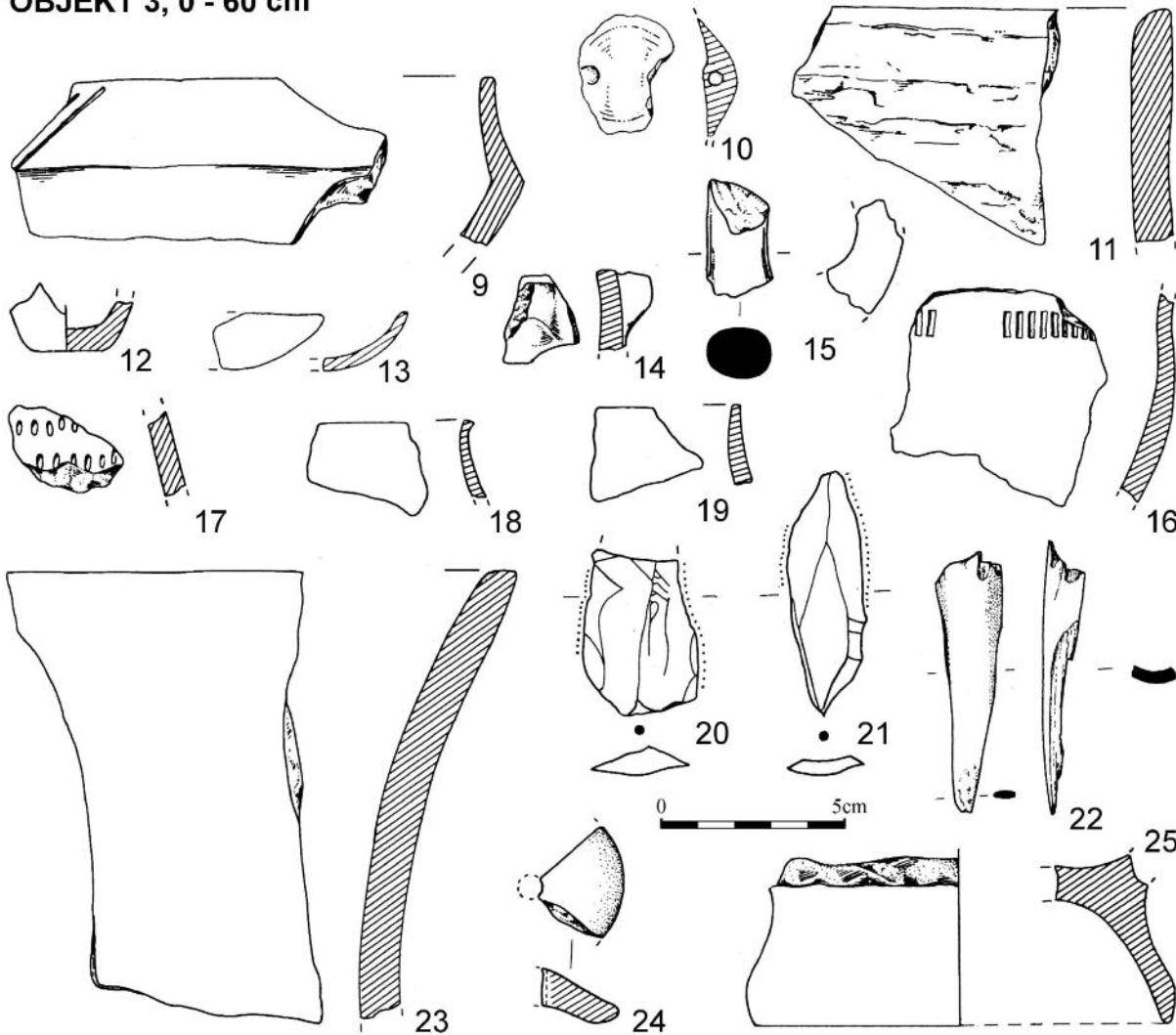
OBJEKT 1D

OBJEKT 6

OBJEKT 3, 0 - 60 cm

Obr. 19. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Výběr nálezů z objektu 1, 3 a 6. Kreslila M. Fábiková

ximálních rozměrech 80 mm a hmotnosti cca 1000 g, občas s otisky prutů. V obdobně datovaném objektu 4/99 bylo identifikováno zhruba 5 kg rozměrnějších fragmentů (velikosti až 200 mm), obvykle s otisky kůlů o průměru 120–200 mm, ale i fošen, půlených kulatin a travin. Zajímavé je, že byť jde o soubor s největší hmotností a četností, nebyly zde registrovány otisky proutí, tedy stopy po vyplétané konstrukci. Větší množství mazanice bylo objeveno ještě v objektu 11/99, náležejícímu s největší pravděpodobností též nálevkovitým pohárům – více než 1,5 kg, opět s negativy kůlů o průměru cca 80 mm, občas s paralelními otisky prutů o průměru cca 30–40 mm, s protilehlou stranou obvykle hlazenou; někdy byly pozorovány i otisky travin.

Ze silně fragmentárního charakteru mazanice lze usuzovat pouze na značnou rozmanitost konstrukcí, pro které byla samozřejmostí kombinace různých prvků z organických materiálů, ať již zvažujeme kůly, pruty, fošny, půlenou kulatinu, traviny atp. Vazbu mazanice na jednotlivé typy staveb (domy, pece, nadzemní síla atp.) zachovaný materiál pochopitelně neumožňuje. Menší rozmanitost mazanice v objektech a jejich částech, patřících kultuře jordanovské, je nepochybně dána povahou nálezových situací a nikoli realitou minulosti.

Velmi početné jsou nálezy drtiček, případně různých těrek a valounů, podle pracovních stop obvykle klasifikovaných jako otloukače. Doloženy jsou jak v objektech jordanovských (1/67, 1/99), tak kultury nálevkovitých pohárů (3/99, 4/99, 11/99; *obr. 20:5*). Drtičky jsou zpravidla mechanicky spojovány s drce-ním obilí, jejich skutečná funkce ovšem byla podle výzkumů spočívajících v detailním sledování pracovních stop mnohem rozmanitější (*Hamon 2008*).

Obdobný rozptyl jako u drtiček můžeme pozorovat i u pískovcových brousek, nalezeny byly jak v jordanovských (1/99 a 15/99), tak širemských objektech (3/99, 4/99, 10/99, 11/99). Jejich místní výrobu dokládá početný výrobní odpad. Nejzajímavější kusy jsou bezpochyby exempláře z objektu 1 a 11, na kterých je patrný žlábek ve tvaru zaobleného písmene V uprostřed pracovní plochy, snad pozůstatek snahy o otupení ostrých hran různých polotovarů (*obr. 19:5ab*).

Na eneolitické poměry je vcelku nepatrně zastoupena štípaná industrie, reprezentovaná pouhými 7 kusy z objektu 3/99 nálevkovitých pohárů a jednou intruzí z objektu 14/99, datovaného do doby laténské až římské. Surovinově jde výhradně o křemence typu Skršín, typově o čepele (*obr. 19:20,21*) a preparační úštěpy. Vcelku nevýrazná je i kostěná industrie, patrně opět kultury nálevkovitých pohárů, sestávající z plochého šídla(?) z objektu 3 (*obr. 19:22*) a trojbokého hrotu z hliníku 4 (*obr. 20:13*).

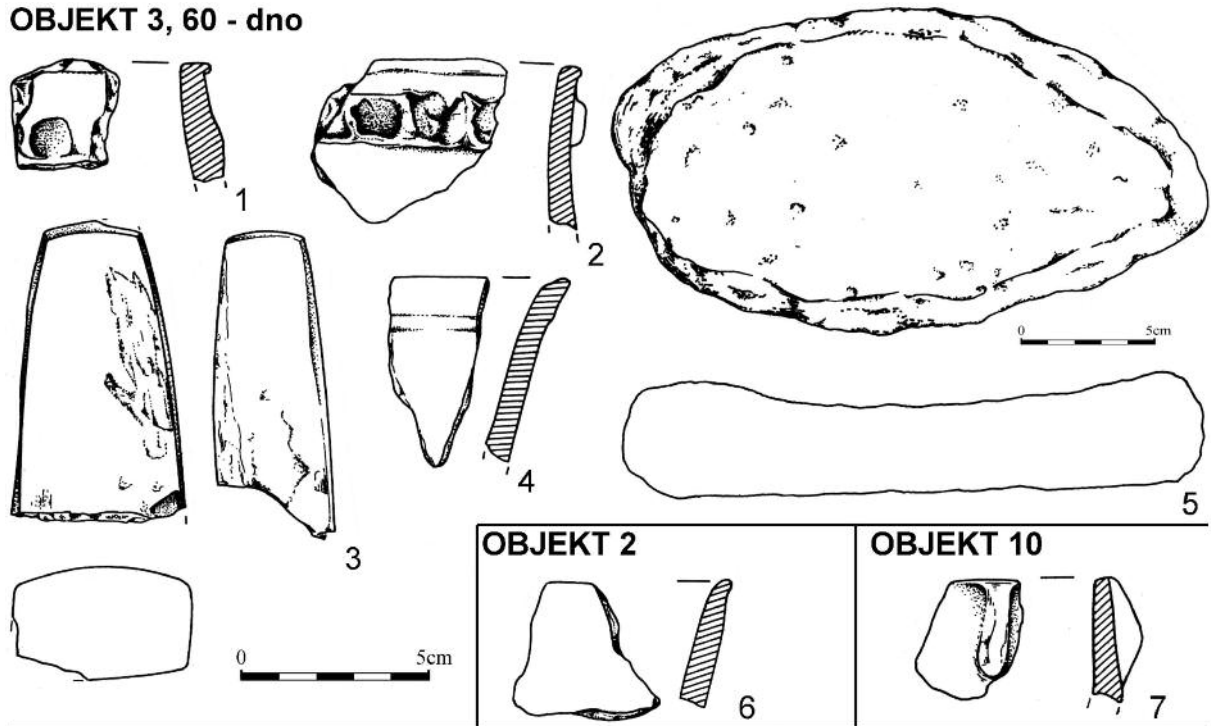
Celkem třemi exempláři je doložena broušená industrie. Zlomek bazaltového sekeromlatu, vrtaného nejspíše z kopytovitého klínu (*obr. 18:23*), byl nalezen v části B objektu 1, která je datována do období jordanovské kultury, čemuž artefakt svým ještě neolitickým charakterem neodporuje. V situacích připisovaných kultuře nálevkovitých pohárů byly objeveny zbylé dva kusy broušené industrie. Z vrstvy 0–10 cm, části A objektu 1 pochází zlomek týlní části sekeromlatu z granátického serpentinitu (viz následující kapitola; *obr. 17:5*) a z objektu 3, severní části, hl. 60 cm až dna, týlní zlomek sekery ze spilitového tufitu typu Málolovice (*obr. 20:3*).

Součástí výplně většiny objektů byly pochopitelně v různé míře i zlomky zvířecích kostí, dosud odborně neurčené. V rámci všech objektů výzkumu v ulici Legionářů se výrazně vymykal objekt-silo 11/99 kultury nálevkovitých pohárů(?), který obsahoval mnohonásobně větší množství zvířecích kostí (přes 10 kg) než objekty ostatní, včetně řady zvířecích rohů.

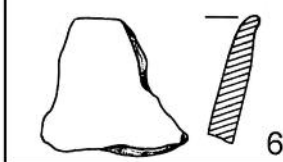
POZNÁMKA K BROUŠENÉ INDUSTRII (Daniel Stolz)

Mezi nalezenou broušenou industrií (celkem jen 3 artefakty) stojí za podrobnější povšimnutí pouze malý zlomek sekeromlatu z objektu 1/99 (inv. č. A 298 542), vyrobený velice pravděpodobně ze serpentinitu polského původu. Polské serpentinity se vyskytují v masivu Gogolów-Jordanów jihozápadně od Vratislavi. Podle výzkumů W. Wojciechowského (1983) se s jejich těžbou začalo v době kultury nálevkovitých pohárů, svého vrcholu pak dosáhla v době kultury se šňůrovou keramikou, kdy se z nich vyráběly především sekeromlaty slezského typu. Pozůstatky těžební činnosti byly zatím prozkoumány pouze v Jańské Górze u Sokolniků a náleží kultuře nálevkovitých pohárů. Místo těžby v době kultury se šňůrovou keramikou se doposud nepodařilo identifikovat.

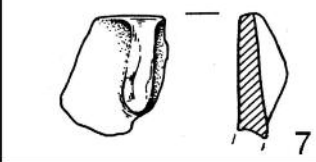
OBJEKT 3, 60 - dno

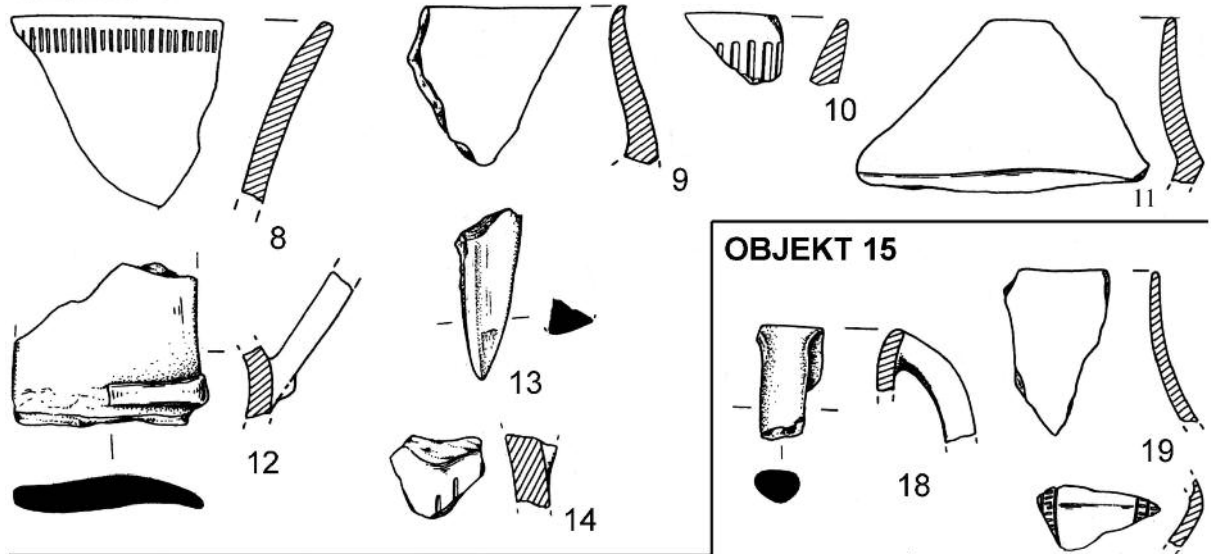
OBJEKT 2

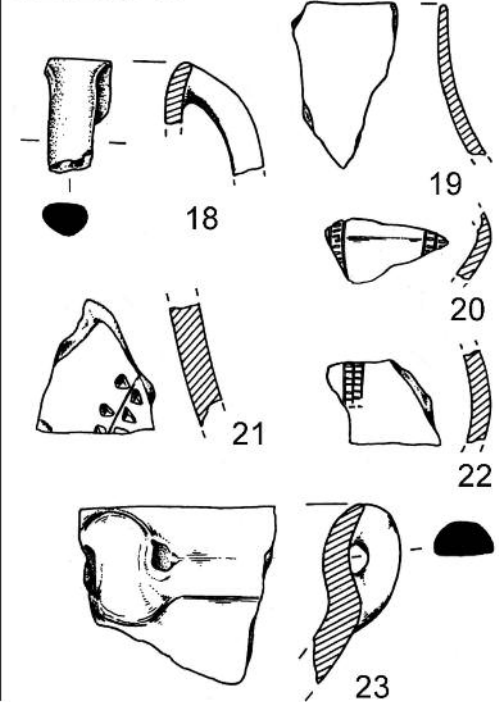
OBJEKT 10

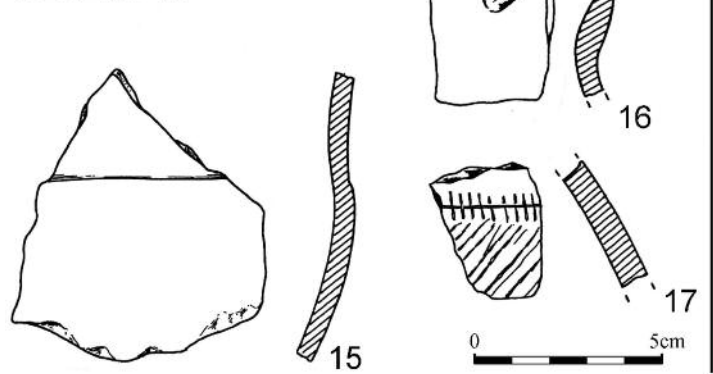
OBJEKT 4

OBJEKT 15

OBJEKT 11

Obr. 20. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Výběr nálezů z objektu 2, 3, 4, 10, 11 a 15. Kreslila M. Fábiková

Surovinovému složení broušené industrie na území České republiky byla doposud věnována poměrně malá pozornost, s výjimkou kultury se šňůrovou keramikou na Moravě a řivnáčské kultury v Čechách (*Přichystal 2000*), proto máme zatím o prostorovém a časovém rozšíření polského serpentinitu na území České republiky pouze skromné informace. Důkladně je poznáno díky práci A. Přichystala pouze petrografické složení broušené industrie kultury se šňůrovou keramikou na Moravě, kde byla z polského serpentinitu vyrobena více jak jedna čtvrtina sekeromlatů: 113 kusů ze 416 (*Přichystal 1999*). U šňůrové keramiky v Čechách máme podrobnější informace pouze z pohřebiště ve Vikleticích. Podle rozboru J. Kukly (*1970*) byly vyrobeny tři artefakty ze serpentinitu, který nemá místní původ. Pouze důkladnější petrografický rozbor ale může ukázat, jestli se jedná o polský serpentinit. Ve starším období byla tato surovina bezpečně zachycena pouze v Mohelnici (*Stolz v tisku*), kde z ní byla vyrobena staro- až střeodoneolitická sekera se silným týlem – varianta C 1-3 dle M. Zápotockého (*2002a*). Možné doklady využití máme ještě zachyceny na sídlišti kultury nálevkovitých pohárů v Makotrásch, kde byla jedna sekerka vyrobena ze serpentinitu mimočeského původu (*Pleslová-Štiková 1985*, 163–164). Polský původ suroviny však opět musí potvrdit podrobnější petrografický rozbor.

Výše uvedené poznatky snad naznačují, že nástroje z polského serpentinitu byly v eneolitu v Čechách a na Moravě rozšířeny mnohem výrazněji, než se doposavad předpokládalo. Poznání jejich prostorové a časové distribuce i celkového zastoupení může ale přinést pouze důkladné petrografické studium eneolitické broušené industrie.

DALŠÍ NÁLEZY KULTURY NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ NA ĎÁBLICKÉM KATASTRU

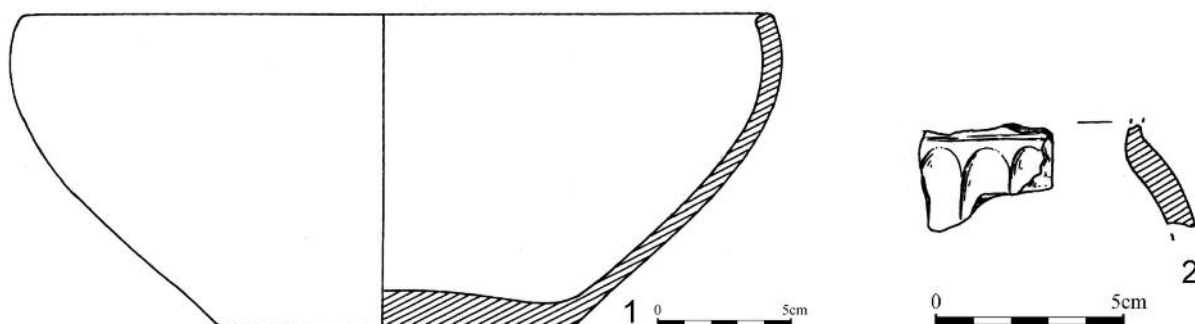
Počtené prameny z pozdní doby kamenné se v Ďáblicích a jejich bezprostředním okolí neomezují pouze na eneolit časný (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*),⁷ případně střední (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007b*) a mladý (např. *Buchvaldek – Vencl 1975*; *Vencl 1982*; *Hájek 1968*, 17–19). Hojně jsou zastoupeny i nálezy kultury nálevkovitých pohárů, a to různých stupňů či fází.

Za nejstarší z hlediska starého eneolitu je možné považovat soubor získaný M. Kostkou v roce 2004 v ulici K Letňanům. Jde o keramiku z horních vrstev objektu č. 2 (*Dobeš – Kostka – Stolz 2007a*, 81–84, 106, obr. 14), která jednoznačně patří staršímu baalberskému období, charakterizovanému nejlépe souborem z Mirošovic, okr. Teplice (*Zápotocký – Muška 1999*, 33–35, obr. 23), příp. Mostu-Čepirožské výšiny (*Zápotocký – Černá – Dobeš 1989*, obr. 7). Dané období, některými badateli spojované přímo s kulturou michelsberskou (např. *Neustupný 1981*, 185), je příznačné rovněž výskytem příslušných tulipánovitých pohárů stupně V. Podobné parametry vykazuje pohárek získaný E. Štorchem v Ďáblické cihelně a tradičně michelsberské kultuře připisovaný (*Stocký 1926*, 180, 189, CVII:6; inv. č. 28146 NM). Jde ovšem o miniaturní nádobku vysokou pouhých 55 mm, uvedené kulturní určení je tedy nutné brát vzhledem ke stylové nevyhraněnosti miniaturních tvarů s rezervou.

Průkazné doklady osídlení nositelů vlastního baalberského stupně, tak jak je známe např. z bohatých souborů z Benátek či Cimburku u Kutné Hory (*Kalferst – Zápotocký 1991*, obr. 19; *Zápotocký 2000*, 93–98, Abb. 37AB, Tab. 23), v Ďáblicích dosud chybí. Vše může být dáno nejen reálnou absencí těchto památek či stavem výzkumu, ale rovněž celkovou nevýrazností keramiky daného stupně. Některé tvary jsou chronologicky průběžné a typická plastická výzdoba se omezuje dle situace zjištěné v Benátkách na pouhých 1,14 % jedinců (*Kalferst – Zápotocký 1991*, 402). U nevýrazných či silně fragmentárních souborů nebo ojedinělých nálezů, jak je tomu v Ďáblicích, je tak silně omezeno jejich přesnější chronologické určení.

⁷ Teprve po uzavěrci loňského ročníku Archeologie ve středních Čechách se autorům dostal do rukou nový svazek Fontes Národního muzea (*Vokolek 2007*), formou katalogu zpřístupňující nejstarší neolitické a eneolitické fondy muzea, až po inventární číslo 9938. Nejstarším známým dokladem jordanovské kultury se tak stal soubor získaný F. Siedekem v Battistově cihelně a 3. 3. 1896 darovaný Národnímu muzeu. Dle údajů nálezce pochází ze spodní části jámy dlouhé asi 8 m, nejspíše tedy hliníku (o. c., 60, tab. 94:4–12, 95:1). Soubor má jednotný ráz a plně chronologicky odpovídá ostatním Ďáblickým nálezům mladojordanovského stáří. Příznačné je, že v inventáři jsou jednotlivé nálezy (inv. č. 2606–2623) střídavě vedeny pod kulturou s keramikou vypíchanou, knovizskou a bylanskou. Opět se tak potvrzuje, že přehledy a databáze založené mj. na informacích tohoto typu (tj. nově přeepsané starší sbírkové inventáře, bez prohlídky a empirického ověření materiálu) nejsou příliš důvěryhodné.

OBJEKT 14

Obr. 21. Praha-Ďáblice, ul. Legionářů. Výběr nálezů z objektu 14. Kreslila M. Fábiková

Sto procentní doklady osídlení nositeli siřemského stupně nálevkovitých pohárů nebyly až do doby výzkumu prezentovaného v této stati zachyceny, některé starší nálezy však tomuto zařazení, které se u nich nyní jeví jako daleko pravděpodobnější, v zásadě vyhovovaly. Např. v létě 1913 byl při severní straně cihelny těžbou zničen kostrový hrob, u kterého byl dle výpovědi dělníků nalezen koflík (*Axamit 1915*, 77–79, obr. 23:4; inv. č. 46205 NM), obdobný exemplář pochází z dalšího kostrového hrobu (inv. č. 46203 NM), oba s analogiemi v siřemském materiálu z Makotřas (*Pleslová-Štiková 1985*, Pl. LXI:7 a LXII:2).⁸ Stejně stáří mohou být i další koflíky, jednak kus nalezený roku 1928 společně s přeslenem v kulturní jámě v Battistově cihelně (*Hájek 1932*, 42, obr. 26:8; NZ čj. 6824/47 ArÚ Praha; inv. č. 49307 a 49335 NM) a nádobka z Hlavsovy sbírky (inv. č. 41566 NM). Tvarové obdoby v Makotřasech má rovněž čtyř-uchá amfora s lehce se kónicky zavírajícím hrdlem (*Pleslová-Štiková 1985*, Pl. LXII:3) ze „sesuté jámy“ v těžce cihelně, z dubna 1914 (*Axamit 1915*, 79, obr. 23:5; *Stocký 1926*, 177, 188, XCVI:11; inv. č. 46187 NM). Mladšího rázu v rámci kultury nálevkovitých pohárů je též koflík s plastickými vousy směřujícími od ucha k okraji, nalezený v cihelně údajně společně s jordanovským materiálem a takto i mylně publikovaný (*Lüning 1976*, 176, Taf. 68:14; inv. č. 45842 NM).

Výraznými a nezaměnitelnými tvary, zejména charakteristicky zdobenými džbánů, je v Ďáblicích doložen poslední, již středoneolitický salzmündský stupeň nálevkovitých pohárů. Jeden z takových džbánů byl nalezen v „objemné jámě“ v Battistově cihelně spolu se zlomky okrajů s románskými lisénami a mísamí s ostře zataženými okraji (*Axamit 1915*, 79, obr. 24:8; *Stocký 1926*, 177, 188, XCVI:3; inv. č. 46200 NM), další pochází z blíže neurčeného místa na katastru (inv. č. 46539 NM). Další salzmündský soubor z Battistovy cihelny, rovněž výsledek Axamitovy terénní aktivity, sestává z typicky zdobené amfory, „degenerovaného“ poháru a miniaturní nádobky (*Stocký 1926*, 177, 188, XCVI:1, 12; *Axamit 1932*, 4, obr. 2:3; inv. č. 46185–6, 46193 NM). Z jámy pod dětským hrobem (nejspíše náležejícím kultuře zvoncovitých pohárů, viz inv. č. 46215 NM) pochází široké páskové, při hranách obrvené ucho a další nálezy (inv. č. 46371–46374 NM, patrně i 46216–7; NZ čj. 6824/47), z dalšího sídlištního objektu pak zdobený zlomek (inv. č. 46197 NM), to vše z Axamitovy sbírky bez bližšího určení místa nálezu.

Kromě intravilánu, a v jeho rámci zejména Battistovy cihelny, kde byla objevena většina výše uvedených nálezů, jsou staroneolitické prameny evidovány na mnoha dalších místech ěáblického katastru. Rozsáhlý sídelní areál (či areály) s početnými zahloubenými objekty kultury nálevkovitých pohárů byly zkoumány Muzeem hl. m. Prahy ve východní části současného ěáblického katastru, na obou březích Mratínského potoka. Výzkumy souvisely s několika stavebními akcemi mimo dnešní obec: 1. výstavba dálnice D8 v letech 1987–1988 (*Havel – Kovářík 1988*, 178; *Turek 2000*, 83); 2. úpravy Mratínského potoka v roce 1993 (*Kostka 1997*, 186); 3. stavba čerpačí stanice pohonných hmot v roce 1995 (*Kostka 1997*, 187); 4. stavba mimoúrovňové křižovatky Cínovecká–Kostecká v roce 2001 (*Kostka 2003*, 191). Materiál získaný ze zmíněných akcí je zatím pouze předběžně datován, zevrubně bude postupně publikován v příštích letech.

⁸ Uvedené tvary by vzhledem ke svým proporcím a absenci bližších nálezových okolností mohly náležet rovněž kultuře se zvoncovitými poháry, v Battistově cihelně rovněž bohatě zastoupené kostrovými hroby (*Turek 2005*, 340).

Z opačného konce katastru, ze stavební parcely p. Veselého při silnici na Kobylisy, kdysi pozemku řádu křížovníků, pochází „nordický“ sídlištní soubor, získaný Státním archeologickým ústavem v polovině dvacátých let minulého století (inv. č. 33673–33680 NM). Mezi nálezy, zastoupenými mj. torzem kostry psa, je zmíněn rovněž zlomek amfory s lištami či vousy (*Böhm 1927, 49*), výzdobou typickou též pro kulturu nálevkovitých pohárů.

„Jinde v Ďáblicích vykopali dělníci rozpadlou nádobu“, amforu se čtyřmi hráněnými uchy, nejspíše siřemského stáří, uvnitř které bylo nalezeno 8 přeslenů a zlomek nálevkovitého tvaru s tyčinkovitě provrtaným pupkem. V inventáři Národního muzea je vše vedeno pod dosud blíže nelokalizovanou tratí V Karpatech (*Axamit 1932, 4, obr. 2:10; NZ čj. 6824/47; inv.č. 46526–46535*).

Starému eneolitu mohou náležet i další soubory uložené v Národním muzeu, kupř. „nordické“ střepy získané na katastru obce vlastní aktivitou muzea (inv. č. 22441–22457, NZ čj. 1293/49 ArÚ Praha) či střep z tratí Na Višňovce ze Štorchovy sbírky (inv. č. 28306).

Příslušnost některých dalších nálezů ke kultuře nálevkovitých pohárů je však sporná. Kupř. v „kulturní jámě s keramikou nosvického rázu“ byl nalezen hrnek s linií subkutánních oušek těsně pod okrajem (*Axamit 1932, 2–3, obr. 2:1; inv. č. 46206 NM*), který dosud nemá v českém materiálu obdoby. Nejistotu v datování umocňuje další exemplář podobného tvaru a uspořádání oušek, nalezený v Battistově cihelně v roce 1895 a tentokrát vedený v inventáři Národního muzea pod kulturou knovízskou (inv. č. 57430; NZ čj. 6063/41). Mezi další „nosvické“ nálezy autor řadí i misku se čtyřmi páskovými uchy (*Axamit 1932, 3, obr. 2:2; inv. č. 46207 NM*), která je vzhledem k absenci doprovodného materiálu a polykulturnímu charakteru ěáblického areálu rovněž obtížně datovatelná.⁹

NEOLITICKÁ INTRUZE V OBJEKTU 1/67

Rozbor nálezů z jámy 1/67 poskytli i první spolehlivější doklad neolitického osídlení ěáblického katastru, pokud ovšem budeme beze zbytku spoléhat na strohé údaje přírůstkové knihy Muzea hl. m. Prahy, v tomto případě jediného zdroje informací. Podle kontextu jde evidentně o starší intruzi v obsahu jámy jordanovské kultury, představovanou několika zlomky nádob kultury s lineární keramikou (*obr. 16:13–16*).

Vcelku spolehlivě lze dále do neolitických nálezů, tentokrát do kultury s keramikou vypíchanou, zařadit 7,5 cm vysoký pohárek, získaný J. Axamitem na blíže neznámém místě ěáblického katastru v „jordansmühlské jámě“ (*Axamit 1930, 198, tab. XLI:3; Novotný 1950, obr. 22:2; čj. 1021/47 ArÚ Praha; inv. č. 46516 NM*).¹⁰ Do nového světla by se tak mohly dostat další relace o neolitických pramenech z ěáblic, většinou pouze povahy zprostředkované, případně některé tam nalezené broušené nástroje. Střep kultury s vypíchanou keramikou z ěáblic se údajně nalézal ve sbírce Jindřicha Wolffa z Unhoště, který jej získal od Jana Axamita (čj. 62/32 ArÚ Praha), docela dobře ovšem mohlo dojít v tomto případě k záměně typických vpichů dotyčné kultury např. za brázděný vpich kultury jordanovské.¹¹ Kultuře s vypíchanou keramikou bychom mohli připsat typický vrtaný sekeromlat z ěáblické cihelny, který se v roce 1909 dostal do sbírky Eduarda Štorcha, jeho výskyt ovšem není vyloučen i v kultuře jordanovské (inv. č. 28066 NM). Ve sbírkách Národního muzea však rozhodně není uloženo „velké množství nelokalizovatelných nálezů z ka-

⁹ Samostatnou kapitolu představuje problematika badenské kultury, dle literatury na ěáblickém katastru též hojně zastoupené (na parcele p. Veselého, poloha V Karpatech, obecně na katastru bez bližšího určení), a to dokonce kostrovým hrobem se třemi nádobami, na české poměry nepochybně unikátním (*Turek 2005, 314*). Jde však o údaje značně zavádějící, které jsou evidentně výsledkem nekritického přejímání a klonování různých elektronických databází (Monumisem počínaje), založených na údajích uvedených v inventární knize Národního muzea. Nutno dodat, že u valné části takto kulturně označených předmětů jde o nálezy pocházející z činnosti J. Axamita, který výše uvedené kulturní zařazení s oblibou užíval. Přepisováním byly navíc upraveny či překrouceny náleзовé okolnosti, např. za oním kostrovým hrobem se třemi nádobami se ve skutečnosti nejspíše skrývají tři svrchu uvedené kostrové hroby, každý s jednou nádobou (inv. č. 46203, 46205 a 46215 NM), datované tedy do období nálevkovitých, případně zvoncovitých pohárů. Skutečně přesvědčivé nálezy badenské kultury z ěáblického katastru nejsou dosud v dostupném materiálu k dispozici, s jistými výhradami by takto mohl být datován pouze koflík s mírně převýšeným uchem s lištovitě zesílenými hranami, se dnem opatřeným omfalem, a pak kónický tvar z tratí V Karpatech, opět s lehce převýšeným uchem, možná nevýrazný čerpák (inv. č. 46495 a 46498 NM; NZ čj. 6824/47 ArÚ Praha).

¹⁰ Za konzultaci v obou případech autoři děkují M. Zápotocké.

¹¹ Dotyčná kolekce je dnes součástí sbírek unhošťského muzea, podle stávajícího inventáře ale ěáblice v soupisu nálezů vůbec nefigurují. To je však možná způsobeno i rozličnými faktory nakládání se sbírkou v minulosti.

tastru obce“ přisouzených kultuře s vypíchanou keramikou (Turek 2005, 225), kýžená informace je opět založena na různých elektronických databázích – srv. poznámky 7 a 9.

Dosavadní praktická absence spolehlivě neolitického materiálu, pokud jej co do četnosti porovnáme např. s jordanovským, je zarážející, neboť ěáblický katastr situovaný na spraši, s dostatkem vodních zdrojů a velmi kvalitní úrodnou půdou, rovněž s příhodnými svahy s východní expozicí, se pro osídlení prvních zemědělců přímo nabízí. Avšak i na území katastrů bezprostředně sousedících s ěáblicemi s podobnými charakteristikami neolitické osídlení zatím chybí. Stále tedy můžeme bezpečně počítat pouze s nejbližšími dlouhodobými a opakovaně prokazanými sídlištními areály neolitiků na katastrech dnešní Vínore a Libně, které však patří do jiných mikroregionů.

ZÁVĚR

Eneolitickému osídlení ěáblického katastru je v poslední době věnována zvýšená pozornost (srv. Dobeš – Kostka – Stolz 2007a; tittž 2007b), odrazem které je i publikace dvou menších výzkumů Muzea hl. m. Prahy na tomto místě. První lokalita byla zkoumána Norbertem Maškem v roce 1967 u domu čp. 193/4 v západní části Mšenské ulice (obr. 1:7), druhá se rozkládala na pozemcích ppč. 203/3, 204/1 a 204/2, zhruba uprostřed ulice Legionářů, při její západní straně (obr. 1:8).

Dominantní část 14 objektů z druhé lokality, zkoumané v roce 1999 (obr. 2 a 3), tvoří funkčně blíže nespécifikované jámy (obj. 5–10 a 14) a hliníky (obj. 1–4), pouze v případě objektů 11, 12 a 15 můžeme vzhledem k jejich pravidelnosti uvažovat o zásobních jamách, tedy silech. Situace zachycené N. Maškem není možné z tohoto hlediska posuzovat, jelikož nemáme k dispozici terénní dokumentaci.

K detailnější analýze nebyly kvůli mizivému počtu získaného materiálu použity objekty 5–9 a 12 a druhá jáma evidovaná N. Maškem v Mšenské ulici (viz tab. 1). Vyřazen byl rovněž objekt 14 s nevýraznou eneolitickou intruzí, datovaný do období laténského či římského. Celkem tedy zbylo k analýze 8 objektů, z nichž pochází něco přes tisíc keramických zlomků. Podle nich objekty náležejí třem obdobím, a sice staršímu a mladšímu stupni kultury jordanovské a sířemskému stupni kultury nálevkovitých pohárů.

Starší jordanovský stupeň je reprezentován několika zlomky typicky zdobených džbánů (obr. 18:17–18; 19:4,6,7), nalezených v objektu-hliníku 1/99 a hodnocených jako starší intruze. Na ěáblickém katastru jde vůbec o první nálezy tohoto horizontu.

Mladojordanovské soubory jsou zastoupeny zejména materiálem z jámy 1/67 (obr. 16) a sila 15/99 (obr. 20:18–23). Chronologicky jde o mladší fázi jordanovské kultury, bohatě zastoupenou právě v ěáblicích (Lüning 1976, 175–177, Taf. 66–71; Dobeš – Kostka – Stolz 2007a). Obdobného stáří jsou rovněž intruze v objektech kultury nálevkovitých pohárů (objekty 3, 4, 10 a 11 z roku 1999) a valná část raně eneolitického materiálu z objektu 1/99.

V jeho případě je situace ale poněkud komplikovanější. Podle stratifikace kulturně určitelné keramiky se zdá, že tento hliník byl vyhlouben a částečně zanesen v období mladšího horizontu jordanovské kultury (část A, hloubka 30 cm až dno a části B až D). V nejhlubším místě, části A, hloubce 0–30 cm, byl však dlouhá léta částečně otevřen a vyplněn až v období sířemského stupně kultury nálevkovitých pohárů (srv. obr. 4–6; 17–19), přičemž rozdíl mezi oběma událostmi by činil více než 500 let.

Kultura nálevkovitých pohárů je dále reprezentována samostatnými objekty č. 3 a 4 a patrně i materiálem z objektů č. 2, 10 a 11. Zejména podle výskytu pohárů s řádkem sloupkovitých kolků pod okrajem (obr. 17:2; 18:12; 19:16; 20:8,10) lze materiál ztotožnit se sířemským stupněm nálevkovitých pohárů, v českém prostředí nejvýrazněji zastoupeným nálezy z Makotřas (Pleslová-Štiková 1985), s obdobou v polském stupni wióreckém. Přes jisté náznaky ve starším materiálu představují novum uprostřed nálezů reprezentovaných na jedné straně nedávno publikovaným souborem starobaalberským (Dobeš – Kostka – Stolz 2007a, 106, obr. 14), na straně druhé hojně doloženou keramikou salzmündského stupně (např. Axamit 1915, 79, obr. 24:8).

Pozoruhodným výsledkem je rovněž identifikace starší intruze kultury s lineární keramikou v objektu 1/67 (obr. 16:13–16), víceméně prvního spolehlivějšího dokladu pobytu neolitiků na ěáblickém katastru.

Z nekeramických nálezů je třeba upozornit zejména na tři kusy broušené industrie. Zlomek bazaltového sekeromlatu (obr. 18:23) byl nalezen v části B objektu 1/99 kultury jordanovské. Dva zbylé kusy, týl sekery ze spilitového tufitu typu Máslovice (obr. 20:3) z objektu 3 a zlomek týlní části sekeromlatu ze

svrchní části A objektu 1 (*obr. 17:5*), pocházejí z kontextů kultury nálevkovitých pohárů. Posledně jmenovaný artefakt je zajímavý i použitou surovinou, granátickým serpentinitem, který byl v eneolitu těžen někde v okolí Vratislavi. Nevýrazně je zastoupena i kostěná (*obr. 19:22; 20:13*) a štípaná industrie (*obr. 19:20,21*), z křemence typu Skršín, podle nálezových souvislostí datovaná do siřemského stupně kultury nálevkovitých pohárů. Spektrum nálezů dále doplňuje mazanice, brousky a odpad z jejich výroby, drtičky, otloukače a kosti zvířecí. Z drobných keramických předmětů je možné jmenovat přeslen (*obr. 19:24*), kruhovou destičku vybroušenou ze dna nádoby (*obr. 17:4*) a zlomek lžičky (*obr. 19:13*), ve všech případech z objektů a situací nálevkovitých pohárů.

LITERATURA

- Axamit, J. 1915:* Příspěvky ke studiu naší keramiky nordické, Památky archeologické 27, 77–86.
- Axamit, J. 1930:* Nové nálezy jordansmühlské keramiky v Čechách, Památky archeologické 36, 188–201.
- Axamit, J. 1932:* Bádenská keramika v Čechách, Památky archeologické 38, 2–8.
- Böhm, J. 1927:* Drobné prehistorické nálezy, Památky archeologické 35, 46–63.
- Buchvaldek, M. – Vencl, S. 1975:* Eneolitický etážovitý džbán z Mochova, okr. Praha-východ, Archeologické rozhledy 27, 121–125, 227.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2007a:* Sídliště kultur jordanovské a nálevkovitých pohárů v Praze-Ďáblicích, Archeologie ve středních Čechách 11, 79–124.
- Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2007b:* Sídliště řivnáčské kultury v Praze-Ďáblicích, Archeologie ve středních Čechách 11, 131–166.
- Gleser, R. 1995:* Die Epi-Rössener Gruppen in Südwestdeutschland. Untersuchungen zur Chronologie, stilistischen Entwicklung und kulturellen Einordnung. Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde 61. Bonn.
- Hájek, L. 1932:* Drobné nálezy nordické keramiky, Památky archeologické 38, 42–43.
- Hájek, L. 1968:* Kultura zvoncovitých pohárů v Čechách. Archeologické studijní materiály 5. Praha.
- Hamon, C. 2008:* Functional analysis of stone grinding and polishing tools from the earliest Neolithic of north-western Europe, Journal of Archaeological Science 35, 1502–1520.
- Havel, J. 1986:* Baba – výsinné sídliště kultury nálevkovitých pohárů v Praze 6/Dejvicích. Acta Musei Pragensis 82. Praha.
- Havel, J. – Kovářik, J. 1988:* Přehled výzkumů archeologického oddělení MMP v letech 1986–1987, Archaeologica Pragensia 9, 173–180.
- Kalferst, J. – Zápotocký, M. 1991:* Sídliště ze staršího období kultury nálevkovitých pohárů u Benátek, okr. Hradec Králové, Archeologické rozhledy 43, 376–410.
- Kostka, M. 1997:* Praha-Ďáblice, obv. Praha 8, Výzkumy v Čechách 1993–5, 186–188.
- Kostka, M. 2001:* Praha-Ďáblice, obv. Praha 8, Výzkumy v Čechách 1999, 157.
- Kostka, M. 2003:* Praha-Ďáblice, obv. Praha 8, Výzkumy v Čechách 2001, 191–192.
- Kovanda, J. a spoluautoři 2001:* Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Praha.
- Kukla, J. 1970:* Die petrographische Bestimmung des geschliffenen Steingeräts. In: M. Buchvaldek – D. Koutecký, Vikletice. Ein Schnurkeramisches Gräberfeld. Praehistorica 3. Praha, 235.
- Kunz, L. 2004:* Obilní jámy. Konzervace obilí na dlouhý čas v historické zóně eurosibiřského a mediteránního rolnictví. Rožnov pod Radhoštěm.
- Lüning, J. 1976:* Schussenried und Jordansmühl. In: H. Schwabedissen (ed.), Die Anfänge des Neolithikums vom Orient bis Nordeuropa. Teil Vb. Westliches Mitteleuropa. Fundamenta. Monographien zur Urgeschichte. Reihe A. Band 3. Köln–Wien, 122–187.
- Müller, J. 2001:* Soziochronologische Studien zum Jung- und Spätneolithikum im Mittelbe-Saale-Gebiet (4100–2700 v. Chr.). Eine sozialhistorische Interpretation prähistorischer Quellen. Vorgeschichtliche Forschungen. Band 21. Rahden/Westf.
- Neustupný, E. 1969:* Der Übergang vom Neolithikum zum Äneolithikum und der Ausklang der Lengyel-Kultur, Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied 17, 271–291.
- Neustupný, E. 1981:* Das Äneolithikum Mitteleuropas, Jahresschrift für mitteleuropäische Vorgeschichte 63, 177–187.
- Novotný, B. 1950:* Jordanovská skupina a jihovýchodní vlivy v českém neolitu, Obzor prehistorický 14, 163–260.
- Pavlu, I. 1977:* K metodice analýzy sídlišť s lineární keramikou, Památky archeologické 68, 5–55.

- Pleslová-Štiková, E. 1985: Makotrasy: A TRB Site in Bohemia. *Fontes Archaeologici Pragenses* 17. Pragae.
- Preidel, H. 1936: Noßwitzer Gräber aus Zürau in Nordwestböhmen, *Mannus* 28, 511–517.
- Přichystal, A. 1999: The Petrographic Investigation of Stone Artefacts of the Corded Ware Culture in Moravia and the Adjacent Part of Silesia. In: L. Šebela, *The Corded Ware Culture in Moravia and in the Adjacent Part of Silesia (Catalogue)*. Brno, 213–223.
- Přichystal, A. 2000: Neolitické–eneolitické broušené artefakty v České republice z hlediska kamenných surovin, *Pravěk NŘ* 10, 41–70.
- Stolz, D. *v tisku*: Broušená industrie. In: S. Stuchlík, *Analýza neolitického sídliště v Mohelnici u Zábřehu*.
- Stocký, A. 1926: *Pravěk Země české. I. Věk kamenný*. Praha.
- Štorch, E. 1915: Neue Funde des Spätneolithikums von Dablitze (Böhmen), *Wiener prähistorische Zeitschrift* 2, 67–76.
- Turek, J. 2000: Pravěké sídlištní objekty s paleobotanickými nálezy z Prahy-Ďáblic, *Archaeologica Pragensia* 15, 83–88.
- Turek, J. 2005: Neolit – mladší doba kamenná, Eneolit – pozdní doba kamenná. In: M. Lutovský – L. Smejtek a kol., *Pravěká Praha*. Praha, 157–348.
- Vencl, S. 1982: Mladoneolitický hrob z Prahy-Ďáblic, *Archeologické rozhledy* 34, 294–297.
- Vokolek, V. 2007: Katalog sbírky oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea. 2. Nálezy do roku 1913 (neolit a eneolit). *Fontes Archaeologici Pragenses* 32. Pragae.
- Wojciechowski, W. 1983: Neolityczne górnictwo dolnośląskich serpentynitów w świetle badań wykopaliskowych na Jańskiej Górze, *Przegląd Archeologiczny* 31, 5–46.
- Zápotocká, M. 1969: Die Stichbandkeramik zur Zeit des späten Lengyelhorizontes, *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akademie vied* 17, 541–574.
- Zápotocká, M. 1981: Horní Cetno – soubor pozdně lengyelské keramiky z Pojizeří, *Praehistorica* 8, 43–50.
- Zápotocký, M. 1958: Problém periodisace kultury nálevkovitých pohárů v Čechách a na Moravě, *Archeologické rozhledy* 10, 664–700.
- Zápotocký, M. 1996: Raný eneolit v severočeském Polabí, *Archeologické rozhledy* 48, 404–459, 543–544.
- Zápotocký, M. 2000: Cimburk und die Höhensiedlungen des frühen und älteren Äneolithikums in Böhmen. Mit Beiträgen von Lubomír Peške und Slavomil Vencl. *Památky archeologické – Supplementum* 12. Praha.
- Zápotocký, M. 2002a: Eneolitická broušená industrie a osídlení v regionu Čáslav–Kutná Hora. In: I. Pavlů (ed.), *Bylany Varia* 2. Praha, 159–228.
- Zápotocký, M. 2002b: K sídelním a pohřebním areálům kultury nálevkovitých pohárů v severozápadních Čechách: Vikletice, okr. Chomutov. In: P. Čech – Z. Smrž (eds.), *Sborník Drahomíru Kouteckému*. Most, 281–307.
- Zápotocký, M. – Černá, E. – Dobeš, M. 1989: Michelsberské nálezy ze severozápadních Čech, *Památky archeologické* 80, 30–58.
- Zápotocký, M. – Dreslerová, D. 1996: Jenštejn. Eine neuentdeckte frühäneolithische Gruppe in Mittelböhmen, *Památky archeologické* 87, 5–58.
- Zápotocký, M. – Muška, J. 1999: Kultura nálevkovitých pohárů na Bílinsku. In: P. Čech (ed.), *Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993–1997*. Most, 7–43.

EINE WEITERE FRÜH- BIS ALTÄNEOLITHISCHE SIEDLUNG IN PRAG-ĎÁBLICE

Der Text umfasst die Bearbeitung von zwei kleineren archäologischen Grabungen des Museums der Hauptstadt Prag in Prag-Ďáblice und ergänzt auf diese Weise den Beitrag „Eine Siedlung der Jordanów-Kultur und der Trichterbecherkultur in Prag-Ďáblice“ in der vorangehenden Ausgabe der Archäologie in Mittelböhmen (Dobeš – Kostka – Stolz 2007, 79–124).

Die erste Fundstelle wurde von N. Mašek im Jahre 1967 beim Haus Nr. 193/4 im Westteil der Mšenská-Strasse untersucht (Abb. 1:7). Die zweite Fundstelle dehnte sich auf den Parzellen Nr. 203/3, 204/1 und 204/2 grob in der Mitte der Legionářů-Strasse bei ihrer Westseite aus (Abb. 1:8). Den dominanten Teil von 14 Objekten aus der zweiten Fundstelle, welche im Jahre 1999 (Abb. 3) untersucht wurde, bilden funktionell nicht näher bestimmbar Gruben (Obj. 5–10 und 14) und Lehmgruben (Obj. 1–4). Nur im Fall der Objekte 11–12 und 15 können Vorratsgruben (Dank ihrer Regelmäßigkeit) vorausgesetzt werden. Die Situationen, welche N. Mašek enthüllte, können aus diesem Gesichtspunkt nicht beurteilt werden, da wir keine Gelände-

dokumentation zur Verfügung haben. Wegen des Mangels an das Fundmaterial wurden die Objekte 5–9 und 12 sowie das zweite, von N. Mašek im Jahre 1967 erfasste Objekt nicht für die Analyse verwendet. Ebenfalls wurde das Objekt 14 aus der Latènezeit, bzw. der Römischen Kaiserzeit, das nur eine unbedeutende Intrusion aus dem Äneolithikum umfasste, eliminiert. Insgesamt blieben daher acht Objekte für die Analyse, aus denen mehr als Tausend Scherben stammen. Nach der Keramik stammen die Objekte aus zwei Zeitabschnitten, und zwar aus der Periode der Jordanów-Kultur und aus der Siřem-Stufe der Trichterbecherkultur.

Die erst erwähnte Kultur präsentiert die Grube 1 von N. Mašek, das Silo 15 und vermutlich auch die Grube 10 aus der Untersuchung von M. Kostka. Chronologisch handelt es sich um die jüngste Phase der Jordanów-Kultur, die reich gerade im Rahmen der Katastralgemeinde Ďáblice vertreten ist (Lüning 1976; Dobeš – Kostka – Stolz 2007). Ein ähnliches Alter haben ebenfalls die Intrusionen in den Objekten der Trichterbecherkultur (Obj. 3, 4 und 11) sowie der grösste Teil des frühäneolithischen Materials aus dem Objekt 1/99. In seinem Falle ist die Situation einigermaßen kompliziert. Nach der Stratigraphie der kulturell bestimmbaren Keramik schein es, dass die Lehmgrube im Zeitabschnitt der Jordanów-Kultur ausgetieft und teilweise verschüttet wurde (Sektor A, Tiefe 30 bis Boden, Teile B bis D), wobei sie auf der tiefsten Stelle (Sektor A) lange Jahre teilweise geöffnet und erst in der Zeit der Siřem-Stufe der Trichterbecherkultur verschüttet wurde (Sektor A, Tiefe 0–30 cm). Die Mehrheit des Jordanów-Materials gehört wieder zur jüngeren Stufe. Es treten allerdings auch einige Bruchstücke aus der älteren Stufe auf.

Die Trichterbecherkultur ist durch selbständige Objekte Nr. 3 und 4, die Verfüllung der Mulde in dem Objekt 1 (Sektor A, Tiefe 0–30 cm) sowie durch das Material aus dem Objekt 2 und 11 vertreten. Vorwiegend auf Grund des Vorkommens von Bechern mit Reihen von säulenartigen Stempeln unter dem Rande kann das Material mit der Siřem-Stufe der Trichterbecherkultur, welche die Funde aus Makotřasy im böhmischen Raum am besten repräsentieren, gleichgesetzt werden. In Ďáblice bilden sie das neue Element in dem Material der örtlichen Trichterbecherkultur, welches chronologisch liegt zwischen der vor kurzem veröffentlichte Kollektion der älteren Phase der Baalberger Stufe (Dobeš – Kostka – Stolz 2007) und der häufig belegte Keramik der Salzländer Stufe, die schon J. Axamit teilweise publizierte (Axamit 1915).

Das vorliegende Material ist noch aus dem anderen Grunde interessant. In der Grube 1 der Grabung von N. Mašek wurde eine Intrusion der Linearbandkeramik (Abb. 16:13–16) identifiziert, was den ersten sicheren Beleg der Anwesenheit von Neolithikern auf dem Kataster Ďáblice.

MIROSLAV DOBEŠ

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, PRAHA, v. v. i., LETENSKÁ 4, 118 00 PRAHA 1

MICHAL KOSTKA

MUZEUM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, POD VIADUKTEM 2595, 155 00 PRAHA 13